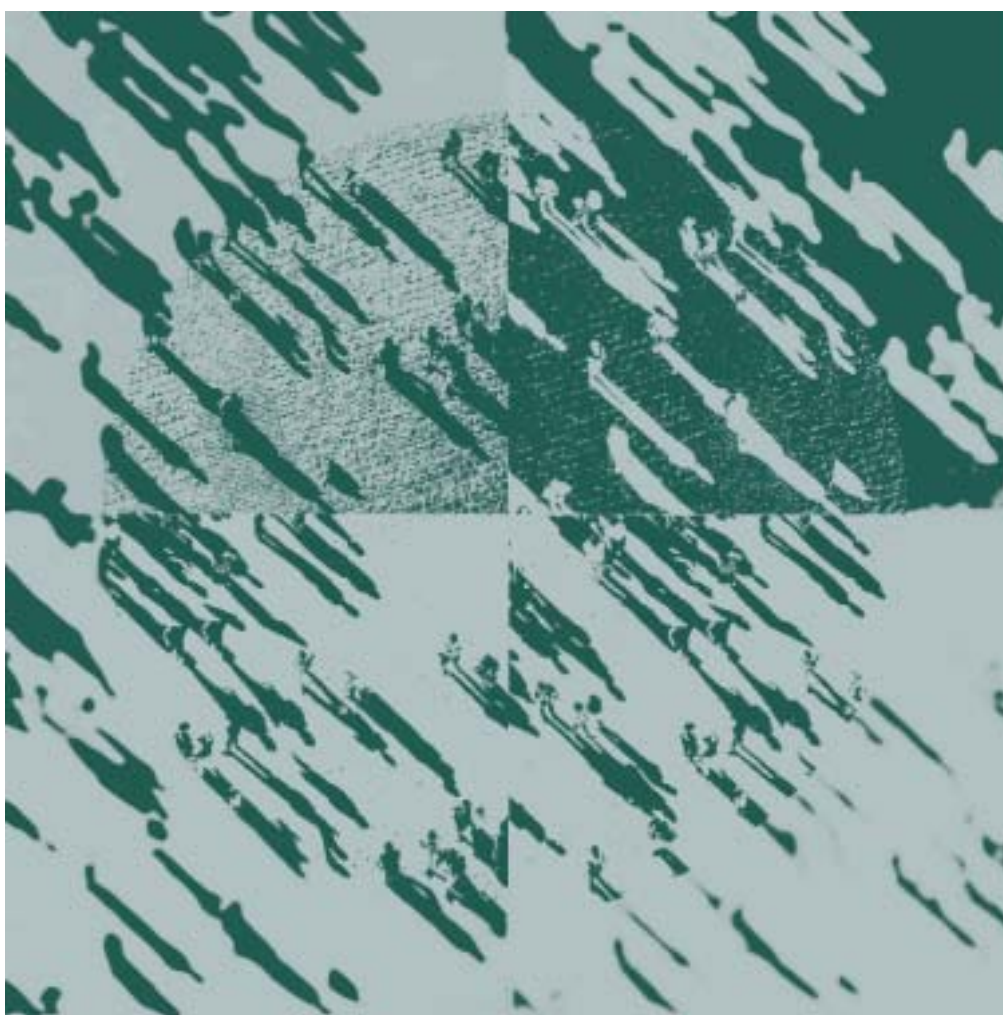

2002

Sosiaalinen tilanne Euroopan unionissa

- Tiivistetty esitys -

Sosiaalinen tilanne Euroopan unionissa 2002

- Tiivistetty esitys -

Sisältö

Johdanto	5
I Tärkeimmät yhteiskunnalliset kehitysasteet	7
1.1 Väestörakenteen muutokset	7
1.2 Elinoloihin liittyviä tekijöitä	7
II Sosiaalisen suojelun kustannusten ja hyvinvointipalveluiden suuntaukset	10
III Liikkuvuuden ja siirtolaisuuden asettamat haasteet	12
3.1 EU:n kansalaisten liikkuvuus	12
3.2 Siirtolaisuus EU:n ulkopuolisista valtioista	14
Liitteet	17
Indikaattorit	18
Väestön ikääntyminen	18
Muuttoliike ja turvapaikanhaku	18
Koulutustaso	19
Elinikäinen oppiminen	19
Työllisyys	20
Iäkkäiden työntekijöiden työllisyys	20
Työttömyys	21
Nuorisotyöttömyys	21
Pitkäaikaistyöttömyys	22
Sosiaalisen suojelun menot	22
Vanhuusetuudet	23
Tulonjako ja alueellinen yhteenkuuluvuus	23
Pienituloiset kotitaloudet	24
Työttömät kotitaloudet ja pienet tulot	24
Naisten osallistuminen päätöksentekoon	25
Naisten työllisyys	25
Miesten ja naisten ansiotulot	26
Elinajanodotteet ja terveen elinajan odotteet	26
Tapaturmat ja työhön liittyvät terveysongelmat	27
Sosiaaliset avainindikaattorit jäsenvaltioittain	29
Eurostat Data Shop -verkosto	31

Johdanto

Lissabonissa pidetyn Eurooppa-neuvoston kokouksen jälkeen EU:n poliittisessa keskustelussa on ryhdytty kiinnittämään paljon enemmän huomiota sosiaalipolitiikkaan ja sen vuorovaikutukseen työllisyys- ja talouspolitiikan kanssa. Kun otetaan huomioon Euroopan sosiaalinen toimintaohjelma sekä sosiaalista osallisuutta ja eläkkeitä koskevat uudet prosessit, tämän raportin tarjoama Euroopan sosiaalisen tilanteen säännöllinen seuranta saa uutta merkitystä.

Väestörakenteelliset ja yhteiskunnalliset suuntaukset, globalisaatio, muutokset tieto- ja viestintätekniikan alalla sekä näiden tuloksena syntyvä uudenlainen talouselämä ovat tärkeimpiä taustavoimia, jotka synnyttävät uusia haasteita ja mahdollisuuksia. Tämän raportin tarkoituksena on valaista näistä johtuvaa yhteiskunnallista kehi-

tystä ja kartoittaa joitakin vaikutuksia, joita niillä on tärkeimmillä politiikan aloilla. Parantamalla kykyään ennakoita ja hallita muutoksia sekä talouselämä että yhteiskunta voivat vastata näihin haasteisiin.

Tämä julkaisu on varsinaisen raportin tiivistetty esitys. Se on jaettu kolmeen lukuun. Ensimmäisessä luvussa tehdään katsaus tärkeimpiin sosiaalisiin suuntauksiin ja annetaan sen taustaksi tuoreimpia Euroopan tasoisia tietoja ja lukuja. Toisessa luvussa analysoidaan sosiaalisen suojelun kustannuksia koskevia suuntauksia kymmenen viime vuoden aikana. Kolmannessa luvussa tarkastellaan lähemmin tämän vuoden erityisaihetta, maantieteellistä liikkuvuutta, ja erityisesti sitä, miten erilaiset liikkuvuustyyppit (työmatkoista siirtolaisuuteen) muokkaavat eurooppalaista yhteiskuntatyyppiä.

1 TÄRKEIMMÄT YHTEISKUNNALLISET KEHITYSASKELET

1.1 Väestörakenteen muutokset

Väestörakenteen kehitys on hyvä lähtökohta sosiaalisen tilanteen tarkastelulle.

Eurooppalaiset elävät pidempään. Elinajanodotteen sekä syntyessä että eläkeiässä odotetaan edelleen nousevan.

Syntyvyys pysyy edelleen erittäin alhaisena... Vaikka syntyvyys ei enää laskekaan yhtä paljon kuin muutama vuosi sitten, se on edelleen erittäin alhainen, eikä ole merkkejä siitä, että se nousisi lähitulevaisuudessa.

Täten EU:n väestö vanhenee... Kun työmarkkinoille tulevien nuorten määrä vähenee ja suuremmat ikäryhmät alkavat ikääntyä, työvoima harmaantuu. Kun suuret ikäluokat alkavat jäädä eläkkeelle noin vuonna 2010, työvoima kutistuu ja vanhushuoltosuhte nousee yhtäkkisesti. Tällä hetkellä ikääntyvien osuus on 16 prosenttia koko väestöstä mikä vastaa noin 25 prosenttia työikäisestä väestöstä (15–64-vuotiaat). Vuoteen 2010 mennessä jälkimmäisen osuuden odotetaan nousevan 27 prosenttiin. Samalla myös "erittäin vanhojen", vähintään 80-vuotiaiden, määrä lisääntyy lähes 50 prosenttia seuraavien 15 vuoden aikana.

EU:n väestön koko ja kasvu ovat muuttumassa. Vuosisatoja kestäneen jatkuvan laajentumisen jälkeen *Euroopan väestön kasvun loppu hämmöittää*. Suurimmassa osassa EU:n alueita väestön määrä pysyy samana tai laskee vuoteen 2015 mennessä. Maiden välillä on kuitenkin suuria eroavuuksia prosessien ajoituksessa ja intensiteetissä.

Väestönkasvuun vaikuttavat sisäiset tekijät ovat ehtymässä, mutta *kansainvälisen siirtolaisuuden merkitys väestönkasvuun vaikuttavana tekijänä on kasvanut nopeasti*. Viiden viime vuoden aikana sen osuus on ollut 70 prosenttia EU:n väestön lisääntymisestä. Ilmiö on kohonnut tärkeään asemaan, kun työvoima ikääntyy ja kutistuu.

Kotitalouksien koko pienenee... Kotitalouksien ja perhemallien muutoksista kannattaa mainita kolme suuntausta. Kahdesta tai useammasta aikuisesta ja huollettavista lapsista koostuvien kotitalouksien osuus on vähitellen pienenevässä: niiden osuus oli 52 prosenttia vuonna 1998 ja 46 prosenttia vuonna 2000. Yksin elävien ihmisten määrä kasvaa, ja kotitalouksien keskimääräinen koko pienenee. Yksinhuoltajaperheissä (pääasiassa yksinhuoltajaäitien kanssa) elävien huollettavien lasten osuus on suhteellisen pieni, mutta se on kohonnut merkittävästi 15:n viime vuoden aikana: vuonna 1998 13 prosenttia kaikista huollettavista lapsista eli yhden vanhemman kanssa, kun vuonna 1983 osuus oli vain 8 prosenttia. Yhteiselämä aloitetaan yhä useammin avoliitossa; nuoret lykkäävät naimisiinmenoa, kunnes he hankkivat lapsia tai ovat varmoja suhteen kestävydestä. Vuoteen 1998 mennessä parisuhteessa elävistä nuorista (alle 30-vuotiaista) 33 prosenttia eli avoliitossa.

Nämä suuntaukset ovat nähtävissä kaikkialla unionissa, mutta niiden voimakkuus vaihtelee huomattavasti jäsenvaltioiden välillä.

1.2 Elinoloihin liittyviä tekijöitä

Useimpien EU-kansalaisten elinolot ovat viime vuosina kohentuneet voimakkaan ja jatkuvan talouskasvun sekä työllisyystilanteen paranemisen ansiosta. Vuonna 2000 unionissa oli noin 166 miljoonaa työllistä, mikä merkitsee noin 10 miljoonan lisäystä vuodesta 1995 ja vastaa 63,3 prosentin työllisyysastetta. Naiset ovat olleet tärkein tekijä työllisyyskasvussa. Työttömien kokonaismäärä EU:ssa putosi noin 14 miljoonaan eli 8,2 prosenttiin työvoimasta, mikä on alhaisin työttömyysaste vuoden 1992 jälkeen. Tästä suotuisasta kehityksestä huolimatta työttömyysaste on edelleen liian korkea, ja huomattava osa EU:n väestöstä elää edelleen köyhyys- ja syrjäytymisriskissä. Sitä paitsi viimeaikainen vähemmän suotuisa talouskehitys tuo esiin lisähaasteita tällä alalla

Kun tarkastellaan lyhyesti niitä kolmea elinoloihin liittyvää avaintekijää, joilla on merkittävä asema kansalaisten jokapäiväisen elämän laadun kannalta (terveyttä, tuloja ja koulutusta), käy ilmi seuraavaa:

Terveytilanne on kohenemassa, mutta siinä on edelleen suuria sosiaalisia eroja

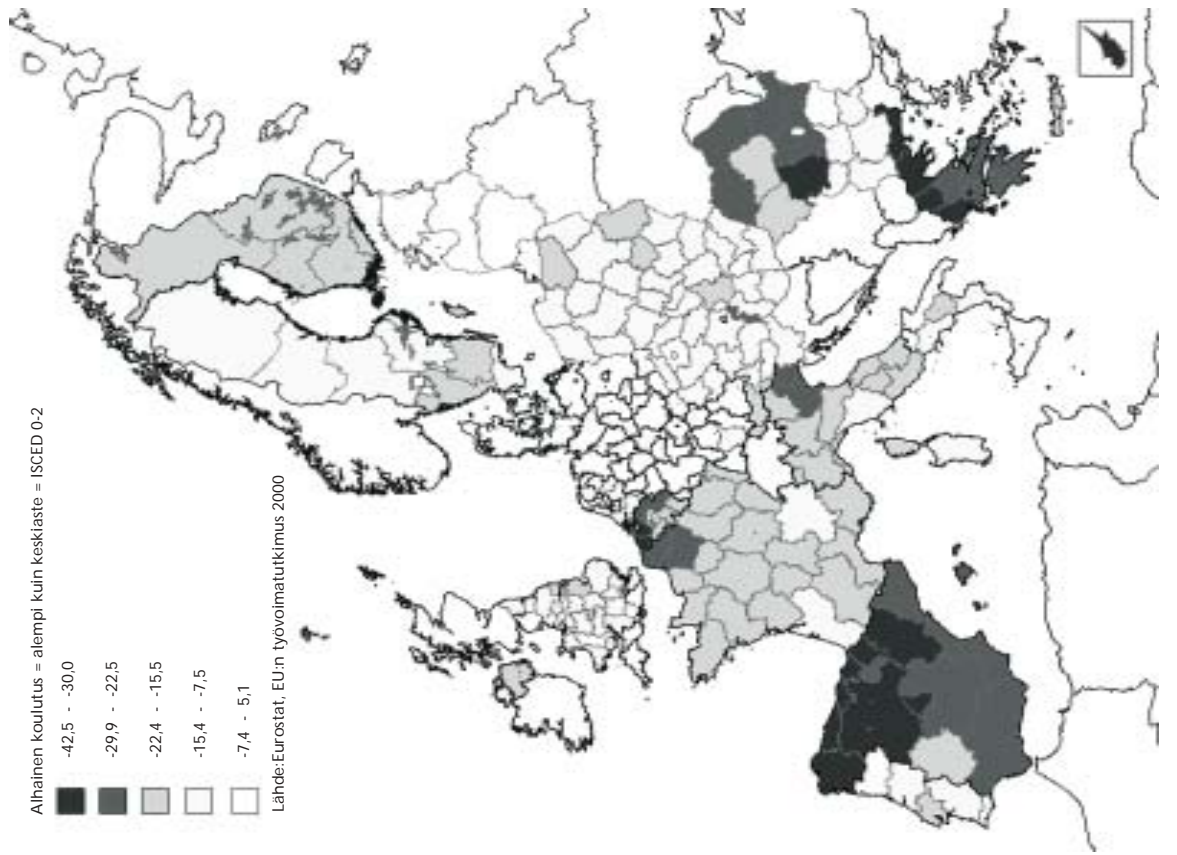
Eurooppalaiset pitävät terveyttään ratkaisevana tekijänä elämänlaatunsa kannalta (ks. Sosiaalinen tilanne Euroopan unionissa, 2001). Tutkimukset terveyteen vaikuttavista sosiaalisista tekijöistä osoittavat, että koulutus, tulotaso, laadukas työpaikka ja kunnolliset asumisolot korreloivat positiivisesti hyvän terveydentilan kanssa. Monissa tutkimuksissa on tuotu esiin suuret eroavaisuudet sosiaaliryhmien terveytilanteessa ja elinajanodotteen eron kasvaminen yhteiskunnan rikkaampien ja köyhimpien jäsenten välillä¹.

EU:ssa noin 10 prosenttia aikuisista (vähintään 16-vuotiaista) pitää terveydentilaansa "huonona" tai "erittäin huonona", 68 prosenttia "hyvänä" tai "erittäin hyvänä" ja loput 22 prosenttia "kohtuullisena". Terveydentilaansa "(erittäin) huonona" pitävien ryhmään kuuluvien osuus nousee iän myötä: lähes joka neljäs ikääntyvä pitää terveydentilaansa tällaisena. Naiset kaikissa ikäryhmissä pitävät miehiä todennäköisemmin terveydentilaansa "(erittäin) huonona". Alimpaan tuloviidennekseen kuuluvat ihmiset myös ilmoittavat huomattavasti todennäköisemmin terveydentilakseen huonon tai erittäin huonon (13 %) ylimpään tuloviidennekseen kuuluviin verrattuna (5 %).

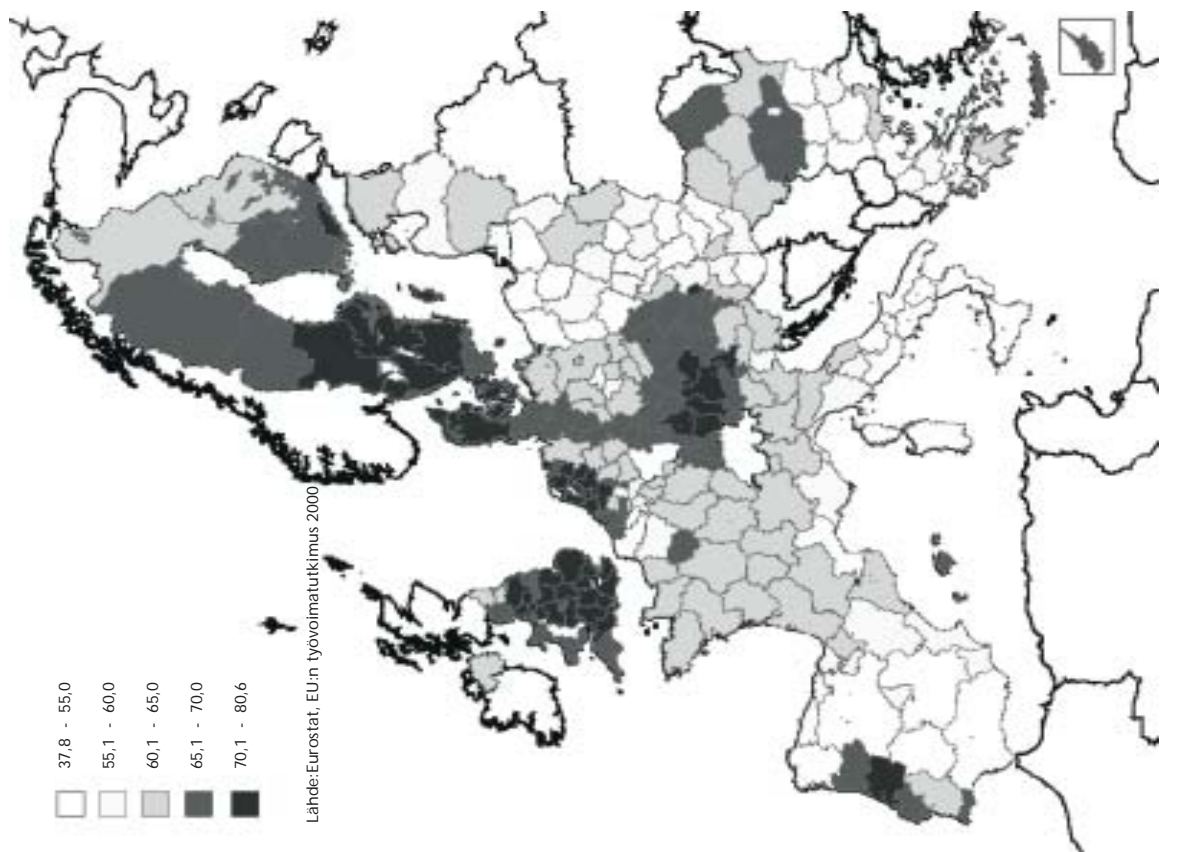
Sydän- ja verisuonitaudit ovat sekä naisten että miesten tärkein kuolinsyy kaikkialla unionissa (Ranskaa lukuun ottamatta). Tapaturmat ja myrkytykset ovat suurin syy

1 Ks. esimerkiksi *Regards sur la Santé*, OECD, 2001; *Preparing for an aging world: the case for cross national research*, NAS, 2001; *World Health Report*, 2000.

Edistys koulutustason nostamisessa: alhaisesti koulutettujen osuuden väheneminen (ero alhaisesti koulutettujen osuuksissa ikäryhmien 25–34 ja 45–54 väillä), vuosi 2000

Työllisyysaste (15–64-vuotiaat) – vuosi 2000

nuorten (15–34-vuotiaiden) ryhmässä mutta edustavat vain vähäistä osuutta 55-vuotiaiden ja sitä vanhempien ryhmässä. Syöpä on tärkein kuolinsyy 45–64-vuotiaiden ryhmässä, ja vähintään 75-vuotiaiden ryhmässä sydän- ja verisuonitautien osuus on yli puolet kaikista kuolemantapauksista.

Koulutusmahdollisuudet ja koulutustasot ovat kohenemassa mutta eivät kaikkien osalta

Koulutustaso on kohonnut merkittävästi 30 viime vuoden aikana etenkin naisten keskuudessa. Nykyään yli 76 prosentilla 25–29-vuotiaista on keskiasteen koulutus. Koulutustason nostaminen on ollut yksi suurimmista saavutuksista viime vuosikymmeninä. Vuonna 2000 joka viidennellä 45–54-vuotiaista ja joka neljännellä 25–34-vuotiaista oli korkea-asteen koulutus. Samojen kahden ryhmän välillä alhaisen koulutustason osuus oli laskenut 41 prosentista 26 prosenttiin. Edelleenkin kuitenkin 20 prosenttia 18–24-vuotiaista suorittaa enintään peruskoulun.

Mitä korkeampi aikuisten koulutustaso on, sitä enemmän heille on tarjolla ammatillista koulutusta kaikkialla unionissa. Vuonna 2000 EU:n 25–64-vuotiaasta väestöstä 8 prosenttia oli osallistunut yleissivistävään tai ammatilliseen koulutukseen (jossain vaiheessa viimeisimmän neljän viikon aikana). Tällainen koulutus vaikuttaa olevan yleisempää Pohjoismaissa, Alankomaissa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa. Iäkkäämmät saavat paljon epätodennäköisemmin koulutusta kuin nuoremmat. Naisten osuus koulutukseen osallistuvista on paljon suurempi pohjoisissa kuin eteläisissä jäsenvaltioissa.

Työllisyysnäkömät aluetasolla: koulutuksella keskeinen asema

Vuosina 1996–2000 työllisyys kohosi kaikilla alueilla voimakkaasti niiden työntekijöiden osalta, joilla oli keski- tai korkea-asteen tutkinto mutta laski alemmin koulutettujen osalta. Eri alueilla on erilaiset näkömät, jotka riippuvat työllisyysasteesta ja edistymisestä koulutustason kohottamisesta. Kartoissa 1 ja 2 seuraavalla sivulla näkyy, että esimerkiksi Pohjois-Espanjan joillakin alueilla, joilla on suhteellisen alhainen työllisyysaste, on edistytty huomattavasti koulutustason kohottamisessa. Espanjalla on näin ollen merkittävät mahdollisuudet nostaa kokonaistyöllisyysastettaan ja tarjota parempia työpaikkoja koulutetuimmille työntekijöille. Asteikon toisessa päässä Tanskassa on erittäin korkea työllisyysaste ja jo nyt suotuisa väestön koulutustilanne, joten työllisyyskasvulle ei ole niin suuria mahdollisuuksia.

Tulonjako: pienituloisten kotitalouksien tilanne ennallaan

Kulutussyksikköä kohti laskettu (eli "ekvivaloitu") vuosittainen mediaaninettotulo oli vuonna 1998 noin 11 700 OVS (EU:n 15:n jäsenvaltion väestöllä painotettu aritmeettinen keskiarvo). Useimmissa jäsenvaltioissa noin 70 prosenttia tulosta saadaan ansiotyöstä, noin 25–30 prosenttia eläkkeistä ja muista sosiaalietuuksista ja pieni jäljelle jäävä osuus pääomasta ja muista yksityisistä lähteistä.

Vaikka sosiaalietuuksien osuus tuloista ei ole suuri, EU:n kansalaisista 73 prosenttia hyöttyy tällaisista tulonsiirroista joko suoraan tai välillisesti muiden kotitalouden jäsenen kautta.

Vuonna 1998 EU:n alin tuloviidennes (köyhin väestönosa) sai kokonaistulosta 8 prosenttia kun ylin tuloviidennes (rikkin väestönosa) sai 39 prosenttia kokonaistulosta eli 5,4-kertaisesti. Jäsenvaltioissa, joissa keskitulot ovat alhaisemmat, eriarvoisuus on yleensä suurempaa. Erot heikkojen ja parhaiten toimeentulevien välillä ovat pienimmät Tanskassa (2,7), Suomessa (3,0) ja Ruotsissa (3,4) ja suurimmat eteläisissä jäsenvaltioissa, Belgiassa, Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja Irlannissa.

Vuonna 1998 EU:n kansalaisista 18 prosenttia eli 68 miljoonaa ihmistä eli köyhyysriskissä. Tämä merkitsee sitä, että heidän tasoitettujen tulonsa olivat alle 60 prosenttia kansallisesta mediaanitulosta. Noin puolet näistä ihmisistä oli ollut tässä tilanteessa ainakin kolmen peräkkäisen vuoden ajan. Useanlaisilla kotitalouksilla on keskimääräistä korkeampi köyhyysriski: yksinhuoltajilla, joilla on huollettavia lapsia, yksinasuvilla nuorilla, yksinasuvilla vanhuksilla sekä yksinasuvilla naisilla.

Tärkeä syy köyhyyteen ja sosiaaliseen syrjäytymiseen on työttömyys tai pienipalkkaisuus. Vuonna 1998 sellaisten henkilöiden köyhyysriski, jotka asuivat kotitalouksissa, joissa kukaan työikäinen ei ollut työssä, oli 51 prosenttia, mikä on noin 2,3 kertaa niin suuri kuin kotitalouksissa, joissa ainakin yksi henkilö oli työssä.

2 SOSIAALISEN SUOJELUN KUSTANNUSTEN JA HYVINVOINTIPALVELUIDEN SUUNTAUKSET

Sosiaalinen suojele on keskeisessä asemassa köyhyyden torjumista ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden lujittamista koskevassa EU:n politiikassa. Viimeaikaisissa Eurooppa-neuvoston kokouksissa on lisäksi korostettu, että sosiaalinen suojele on olennainen osa EU:n talouskehitystä. Tässä luvussa käsitellään sosiaalisen suojelelun kustannusten kehitystä, analysoidaan sosiaalisten tulonsiirtojen vaikutusta tulojen jakautumiseen ja tarkastellaan sosiaalisten tulonsiirtojen yleisyyttä ja määrää kotitalouksien tasolla².

Sosiaalisella suojelella on merkittävä vaikutus sosiaaliseen tilanteeseen

EU-valtioiden sosiaalisen suojelelun järjestelmiin liittyy merkittäviä kustannuksia. Vuonna 1998 sosiaalisen suojelelun bruttomenot EU:ssa olivat 27,7 prosenttia BKT:sta.

Euroopan sosiaalisen suojelelun järjestelmissä yhdistyvät sosiaalivakuutus (tulojen jakautuminen eri elämänvaiheissa) ja tulonjako (tulonjako eri tuloryhmien välillä), ja niillä on merkittävä vaikutus useimpien EU:n kansalaisten elinoloihin. Vaikutuksen suuruuteen ja ominaisuuksiin vaikuttavat jäsenvaltioiden erilaiset vero- ja etuusjärjestelmien rakenteet ja niihin liittyvä politiikka.

Suurin osa unionin kansalaisista elää kotitaloudessa, joka saa vähintään yhdenlaista sosiaaliturvaetuutta³. Kreikassa, Italiassa ja Espanjassa tällaisissa kotitalouksissa asuvien osuus vaihtelee 50:stä 60 prosenttiin, mutta muualla EU:ssa se on 80–95 prosenttia.

Sosiaalietuudet vähentävät köyhyysriskissä elävien ihmisten osuutta kaikissa jäsenvaltioissa: Kreikassa ja Italiassa vähennys on 5–15 prosenttia ja Suomessa yli 70 prosenttia; EU:n keskiarvo on 31 prosenttia.

Jäsenvaltioiden väliset erot sosiaalisen suojelelun kustannuksissa

Sosiaalisen suojelelun bruttomenot EU:ssa vuonna 1998 vastaavat noin 5 600 ecun (ecu muutettiin euroksi vuonna 1999) kustannuksia henkeä kohti. Kun otetaan huomioon maiden väliset hintaerot – eli mitataan kulutusta ostovoimastandardein (OVS) – kustannukset vaihtelivat 8,600 (Luxemburg) ja 7,100 (Tanska) OVS:sta henkeä kohti 3,100 OVS:iin henkeä kohti Kreikassa ja Portugalissa. EU:n keskiarvo oli noin 5,500 OVS henkeä kohti.

Eroavaisuudet sosiaalisen suojelelun kustannuksissa OVS:eina henkeä kohti mitattuna ovat siis edelleen erittäin suuret jäsenvaltioiden välillä. Kuten viime vuoden raportista⁴ kävi ilmi, henkeä kohti laskettujen sosiaalisen suojelelun kustannusten ja henkeä kohti lasketun BKT:n välillä on melko tiivis yhteys. On kuitenkin muistettava, että eroavaisuudet sosiaalisen suojelelun kustannuksissa eivät välttämättä osoita todellisia eroavaisuuksia siinä, missä määrin kansalaisten

hyvinvointia tai tehokkaan talouden kehittymistä edistetään. Tärkeää on tuen tarkka luonne (esim. aktiivisten ja passiivisten toimenpiteiden suhteellinen painotus) ja vaikutus (esim. nettoarvo ja kustannustehokkuus). Bruttokustannusten mittaaminen voi lisäksi antaa vääristyneen kuvan tilanteesta.

Brutto- ja nettokustannukset

Bruttokustannukset voivat antaa epätarkan kuvan todellisuudessa liikutelluista rahamääristä. Bruttoluvuissa ei oteta huomioon veroja tai sosiaalimaksuja, jotka voidaan periä etuuksista, eikä nk. verotukia, joilla tarkoitetaan verohelpotusten – eikä käteismaksujen – kautta tehtyjä tulonsiirtoja.

Kaikkia EU-maita koskevia tietoja sosiaalisen suojelelun nettokustannuksista ei ole vielä saatavilla, mutta OECD⁵ on arvioinut joidenkin EU-maiden osalta vuonna 1995 etuuksista maksettujen verojen ja sosiaalimaksujen ja verohelpotusten suuruuden. Jos tarkastellaan nettokustannuksia, jäsenvaltioiden välillä on vähemmän eroavaisuuksia kuin bruttokustannusten osalta ja maat ovat eri järjestyksessä BKT:hen suhteutetun kulutuksen perusteella. Erityisen silmiinpistävää on, että Ruotsin kustannukset laskevat lähes samalle tasolle kuin Saksan (noin 28,5 % BKT:sta) ja Tanskan ja Alankomaiden kustannukset laskevat alle Yhdistyneen kuningaskunnan ja Belgian tason.

Jos vielä otetaan askel eteen päin ja tutkitaan kotitalouskyselyn tietojen perusteella sosiaalisen suojelelun kustannuksia mitattuna nettoetuuksina OVS:eina henkeä kohti kotitalouden tasolla, jäsenvaltioiden järjestys kulutuksen perusteella muuttuu edelleen. Tällöin esiin tulevatkin yllättäen Belgia ja Suomi eniten sosiaaliseen suojeleluun varoja käyttävinä jäsenvaltioina. Selvästikin on oltava varovainen asettaessa jäsenvaltioita järjestykseen sosiaalisen suojelelun kustannusten perusteella ja vieläkin varovaisempi tehtäessä pelkkien kustannustietojen perusteella johtopäätelmiä suhteellisista vaikutuksista kansalaisiin ja talouteen.

Ennen kuin nettokustannuksista kuitenkaan saadaan tietoa ja EU-15:n osalta, kustannuskehityksen raportoinnissa on käytettävä bruttomenoja koskevia lukuja.

Sosiaalisen suojelelun bruttomenojen muutokset vuosina 1990–1998

Sosiaalisen suojelelun bruttomenoissa (osuutena BKT:sta) viime vuosikymmenen aikana tapahtuneissa muutoksissa tulevat esiin suhdannevaihtelut ja kiinni kuromisen vaikutukset joissakin jäsenvaltioissa.

Sosiaalisen suojelelun bruttomenot unionissa nousivat vähemmän kuin BKT vuoden 1994 (laman päättymisen) ja vuoden 1998 (hyvään vauhtiin päässeen talouselpymisen) välillä.

2 Tärkein tietolähde on Eurostatin keräämä tieto eurooppalaisen sosiaaliturvan tilastointijärjestelmän (ESSPROS) puitteissa.

3 Euroopan kotitalouskysely, 1997.

4 Sosiaalinen tilanne Euroopan unionissa, 2001, osa 2, s. 50–54.

5 *Net social expenditure, Labour Market and Social Policy Occasional Papers*, No.39, Willem Adema, OECD, 1999.

Sosiaalimenojen laskeminen suhteessa BKT:hen⁶ on ollut yleistä useimmissa jäsenvaltioissa vuosina 1994–1998; neljänä edeltävänä vuonna tapahtunut menojen kasvu oli myös yhtä yleistä.

Sosiaalisen suojelun bruttomenojen muutokset käyttökohteen perusteella vuosina 1990–1998

Vuosina 1990–1998 menojen kasvu ei ollut suurinta vanhuuseläkkeiden tai terveydenhuollon vaan asumisetuuskien alalla. Asumisetuudet, joiden vuotuinen kasvuvauhti EU:n tasolla oli melkein 5 prosenttia ostovoimastardein mitattuna kyseisellä kahdeksan vuoden kaudella, tulivat esiin yhtenä eniten kasvaneista etuusryhmistä. Kasvu keskittyi kauden alkuvaiheeseen, ja siinä saattaa näkyä työttömyyden lisääntyminen kyseisenä aikana.

Perhe-etuudet (mukaanlukien äitiysetuudet) olivat toinen voimakas kasvuinen etuusryhmä, ja ne nousivat noin 3,5 prosenttia vuodessa ostovoimastardein mitattuna. Neljässä maassa (Alankomaissa, Itävallassa, Suomessa ja Ruotsissa) tämän etuusryhmän menot kuitenkin laskivat vuosina 1994–1998, kun taas Saksassa, Espanjassa, Irlannissa ja Luxemburgissa oli kasvua yli 6 prosenttia vuodessa.

Myös menot työkyvyttömyysetuksiin kasvoivat noin 3,5 prosenttia. Tässäkin kasvu keskittyi kauden alkuvaiheeseen Kreikkaa ja Irlantia lukuun ottamatta. Alankomaissa nämä menot kuitenkin laskivat 6 prosenttia vuodessa neljänä vuotena vuodesta 1994 alkaen, mistä näkyi järjestelmän tiukentuminen ja maksuvastuun siirtyminen valtiolta työntantajille.

Vanhuusetuuskien ja terveydenhuollon menot nousivat molemmat noin 2,5 prosenttia vuodessa ostovoimastardein mitattuna kyseisellä kahdeksanvuotiskaudella. Molempien osalta kasvu oli heikompaa kauden jälkipuoliskolla. Seitsemässä viidestätoista jäsenvaltiosta menot kuitenkin nousivat vähintään 3 prosenttia vuodessa vuoden 1994 jälkeisenä neljänä vuotena, ja Kreikassa ja Portugalissa vanhuusetuudet kasvoivat yli 7 prosenttia vuodessa.

Työttömyysetuuskien menot kasvoivat unionissa keskimäärin alle 1,5 prosenttia vuodessa.

Sosiaalisten tulonsiirtojen vaikutus tulonjakoon

Kaikki jäsenvaltiot käyttävät sosiaaliturva- ja verotusjärjestelmiään korjaamaan markkinoiden luomaa tulonjakoa. Tarkasteltaessa sosiaalisen suojelun ja verotuksen⁷ vaikutuksia tulonjakoon ovat tulokset varsin kiinnostavia. Sosiaalisten tulonsiirtojen (ja verojen) osuus markkinoilla syntyneen tulonjaon eriarvoisuuden vähentämisessä kotitalouksien tasolla vaikuttaa olevan merkittävä kaikissa jäsenvaltioissa vaihteluista huolimatta. Vaihtelut eivät liity pelkästään sosiaalisten tulonsiirtojen määrään vaan myös niiden kohdentamisasteeseen. Markkinoiden luoman eriarvoisuuden vähentäminen⁸ vaihtelee Ruotsin, Suomen ja Ranskan noin 40 prosentista Portugalin 20 prosenttiin. Tarkastelussa havaittiin myös, että sosiaalietuuskien vaikutus markkinoiden luoman eriarvoisuuden vähentämiseen on merkittävästi suurempi kuin verotuksen vaikutus, ja että tämä koski kaikkia jäsenvaltioita.

Sosiaalinen suojele on organisoitu jäsenvaltioissa erilaisin yhdistelmin julkisia ja yksityisiä, virallisia ja epävirallisia järjestelyjä. Ikääntyvän yhteiskunnan haasteen edessä näiden neljän tekijän välinen tasapaino todennäköisesti muuttuu. Kun kotitalouksien koko pienenee ja kun sekä miehet että naiset käyvät työssä, perheiden hoivavalmiudet pienenevät ja julkisen sektorin on tarjottava ja rahoitettava suurempi osuus hyvinvointipalveluista. Ja vastaavasti, kun hallitukset pyrkivät tasapainottamaan sosiaalivakuutusjärjestelmiään eläke-, työkyvyttömyys- ja sairausetuuskien osalta, joitakin tehtäviä ja kustannuksia todennäköisesti siirretään julkiselta sektorilta ammatillisiin ja yksityisiin järjestelmiin.

Tulevaisuudessa voidaan näin ollen odottaa, että menoja koskevat tiedot kattavat laajemman osan hyvinvointipalveluista. Samalla on olennaisen tärkeää, että kaikki viralliset kustannukset – niin julkisten, ammatillisten kuin yksityistenkin järjestelmien – sisällytetään menoja koskeviin tietoihin.

6 On tärkeää muistaa, että muutokset sosiaalisen suojelun menojen osuudessa BKT:sta eivät välttämättä heijasta poliittisia muutoksia. Ne saattavat vain heijastaa muutoksia taloussuhdanteissa. Kun BKT kasvaa, suhteellinen osuus putoaa, vaikka menot saattavat pysyä samoina tai jopa jossain määrin nousta, ja päinvastoin.

7 Huomioon on otettu vain tuloja korvaavat ja täydentävät sosiaaliturvaetuudet sekä välittömät verot ja sosiaalivakuutusmaksut. Välillisiä veroja (kuten ALV:a ja valmisteveroja) ja etuuksia, jotka maksetaan korvauksena tietyistä kustannuksista (esim. sairaanhoitokuluja), ei ole otettu huomioon.

8 Laskettu Gini-kertoimen perusteella.

3 LIKKUVUUDEN JA SIIRTOLAISUUDEN ASETTAMAT HAASTEET

Tässä luvussa tarkasteltavat kaksi tärkeintä maantieteellisen liikkuvuuden muotoa ovat EU:n kansalaisten siirtolaisuus ja EU:hun tulevien kolmansien maiden kansalaisten siirtolaisuus.

Oikeus vapaaseen liikkuvuuteen on yksi EY:n perustamisso-pimuksessa taatuista perusoikeuksista. EU:n kansalaisilla on oikeus työskennellä missä tahansa jäsenvaltiossa, ja tähän liittyy heidän ja heidän perheenjäseniensä oleskeluoikeus. Heitä ei myöskään saa syrjiä kansallisuuden perusteella. Vapaa liikkuvuus voi tarkoittaa muuttamista toiseen jäsenvaltioon tai työhön kulkemista päivittäin tai viikoittain valtioiden rajan yli.

Liikkuvuutta tarkastellaan usein työllisyyspolitiikan yhteydessä, koska se on yksi keskeisistä tekijöistä, joka lisää joustavuutta ja parantaa työmarkkinoiden epätasapainon hallintaa. Jatkuva uusien työpaikkojen syntyminen ja nopeat muutokset työvoiman kysynnässä varsinkin vuodesta 1997 lähtien ovat korostaneet tarvetta työvoiman liikkuvuuteen. EU:n tasolla keskustelua on käyty erityisesti Euroopan työllisyysstrategian puitteissa. Työvoiman liikkuvuutta voi tapahtua työpaikkojen tasolla tai maantieteellisesti. Liikkuvuus työpaikasta toiseen ja elinikäinen oppiminen ovat kaikkein tärkeimpiä tekijöitä, jotka edistävät työvoiman sopeutumista uuden talouselämän oloihin, mutta kehittyneemmällä maantieteellisellä liikkuvuudella voisi olla tärkeä asema työvoimapulan käsittelyssä ja talouskehityksen edistämiseksi.

Maantieteellinen liikkuvuus vaikuttaa työllisyyden lisäksi merkittävällä tavalla sosiaali- ja kulttuurialaan. Tässä yhteydessä on kiinnitettävä erityishuomiota siirtolaisuuteen. Kolmansista maista tulevien siirtolaisten kasvava joukko kohtaa erilaisia sosioekonomisia tilanteita, ja tämä asettaa uusia haasteita vastaanottaville yhteiskunnille. Siirtolaiset saattavat myös erilaiset kulttuuritaustat yhteen, mikä tarjoaa uusia mahdollisuuksia jakaa tietämystä ja saada vasta-vooroisesti vaikutteita eri kulttuureista.

3.1 EU:n kansalaisten liikkuvuus

Huolimatta merkittävästä edistyksestä, jota on saavutettu ihmisten vapaan liikkuvuuden esteiden poistamiseksi EU:ssa viime vuosikymmeninä, maantieteellinen liikkuvuus on erittäin vähäistä verrattuna 1950- ja 1960-lukujen tasoon. Jäsenvaltioiden välinen liikkuvuus on tätä nykyä noin 0,1–0,2 prosenttia koko väestöstä vuodessa. Lisäksi liikkuvuus liittyy työllisyyteen vain osittain. Eurobarometrikyselyn⁹ mukaan EU:n kansalaiset eivät vaihda asuinpaikkaa kovin usein: kansalaisista 38 prosenttia oli muuttanut kymmenen viime vuoden aikana. Tähän koko EU:n keskiarvoon kätkeytyy merkittäviä jäsenvaltioiden välisiä eroja, joissa näkyy selvä jako pohjoisen ja etelän (ja

Irlannin) välillä. Muuttaminen toiseen taloon samassa kaupungissa tai samalla paikkakunnalla on yleisin liikkuvuustyyppi muunlaisen muuton käydessä harvinaisemmaksi etäisyyden kasvaessa. Kaikista kymmenen viime vuoden aikana asuinpaikkaansa vähintään kerran vaihtaneista ihmisistä 68 prosenttia muutti saman kaupungin tai paikkakunnan sisällä mutta alle 5 prosenttia muutti toiseen EU-maahan ja suunnilleen saman verran johonkin EU:n ulkopuoliseen maahan. Muuton tärkeimpänä syynä ovat perhe-syyt ja henkilökohtaiset syyt (54 %), asumiseen liittyvät syyt (18 %) ja työhön liittyvät syyt (15 %). Yhdysvalloissa tehdyissä tutkimuksissa¹⁰ on päädytty samanlaisiin tuloksiin, kun on tarkasteltu muuttosyytä, vaikkakin liikkuvuus Yhdysvalloissa on melkoisesti yleisempää kuin EU:ssa.

Euroopan sisäisen liikkuvuuden vähenemistä edellisten kolmenkymmenen vuoden aikana selittävät useat syyt. Eteläiset alueet, jotka heti sodanjälkeisinä vuosina kärsivät vakavista taloudellisista ja sosiaalisista ongelmista, ovat onnistuneet kaventamaan huomasti eroa vauraampiin Euroopan maihin, ja nykyään ne tarjoavat kansalaisilleen suhteellisen korkeatasoiset elinolot ja sosiaalisen hyvinvoinnin.

Asteittainen siirtyminen sodanjälkeisestä vähän ammattitaitoa vaativasta ja työvoimavaltaisesta tuotannosta nykyiseen – 1970-luvun alussa alkunsa saaneeseen – tietopohjaiseen talouteen on myös osaltaan saattanut vähentää yleistä liikkuvuutta ja korostaa korkeasti koulutetun väestönosan muuttoliikettä.

Muita EU:n kansalaisten liikkuvuuteen vaikuttavia tärkeitä tekijöitä

Kieli on edelleen eräs toiseen maahan muuttamisen tärkeimmistä esteistä. EU:n kansalaisista 47 prosenttia ilmoittaa osaavansa ainoastaan äidinkieltään, ja tuoreessa Eurobarometritutkimuksessa raportoitiin, että vain 29 prosenttia EU:n kansalaisista haluaisi asua sellaisessa EU-maassa, jossa puhutaan muuta kuin heidän äidinkieltään. Vieraan kielen taidon todennäköisyys pienenee iän myötä ja kasvaa koulutustason kohoamisen myötä.

Sosiaalisten verkostojen mahdollinen puute on myös liikkuvuuden esteenä. Perheverkoston puute sekä sosiaaliset ja kulttuurierot saattavat estää merkittävällä tavalla uusien sosiaalisten verkostojen rakentamista vastaanottavassa maassa. Yleensä korkeammin koulutettujen ihmisten on helpompi rakentaa uusia sosiaalisia verkostoja.

Naisten lisääntyvää osallistumista työmarkkinoille pidetään usein yhtenä tekijänä, joka rajoittaa maantieteellistä liikkuvuutta, koska muuttaminen merkitsi usein sitä, että tulisi löytää uudet työpaikat kahdelle erilaisen ammattiu-ran ihmiselle.

9 Eurobarometri 54.2, 2001.

10 *An overview of labour mobility in the United States*, F.W. Horvarth, U.S. Bureau of Labour Statistics.

Kohtuuhintaisten ja hyvälaatuisten asuntojen saatavuus on yksi tärkeä peruste muuttopäätöksessä. Asuinolot kaikkialla Euroopassa ovat yleisesti parantuneet viime vuosikymmeninä. Useimmat ihmiset vähemmän vauriissakin jäsenvaltioissa asuvat kohtuullisen laadukkaasti. Asumiskustannukset ovat kuitenkin kasvaneet huomattavasti useimmissa jäsenvaltioissa ja eritoten heikommin toimeen tulevissa kotitalouksissa. Uusien asuntojen laajamittaisesta tuotannosta huolimatta tarjonta on sitä paitsi laahannut kysynnän kasvun perässä. Kohoava vaatimustaso, kotitalouksien lukumäärän kasvu sekä pienempien kotitalouksien yleistymisen ovat tekijöitä, joiden vuoksi kysynnän ja tarjonnan tasapainottaminen on tullut yhä vaikeammaksi. Useimmilla kaupunkialueilla on huutava pula asunnoista, etenkin kohtuuhintaisista ja hyvälaatuisista. Ongelmat kohtuuhintaisen ja sopivan asunnon löytämisessä toiselta alueelta tai toisesta maasta saattavat vaikuttaa kielteisesti ihmisten muuttopäätöksiin. Ihmisten haluttomuus muuttaa asunnot toiseen – kuten kävi ilmi tuoreesta Eurobarometritutkimuksesta – on selvästi yhteydessä epävarmuustekijöihin ja asuntopulaan, jotka ovat ominaisia useimpien Euroopan maiden asuntomarkkinoille.

Liikkuvuuteen vaikuttavat tulevat suuntauks

Euroopan väestön rakenne ja käyttäytyminen ovat muuttumassa, ja tämä vaikuttaa maantieteellisen liikkuvuuden tuleviin tasoihin. Odotetusti suurin osa nuorista on muuttanut vähintään kerran kymmenen viime vuoden aikana (15–24-vuotiaista 45 % ja 25–39-vuotiaista lähes 60 %) pääasiassa perhe-, työ- ja koulutusyistä. Nuoria houkuttelevat varsinkin suuret kaupunkialueet, jotka tarjoavat enemmän valinnanvaraa koulutuksen, työn ja elämäntyylin osalta. Unioni on selvästi jakautunut pohjois-eteläsuunnassa muuttojen ajoituksen ja määrän osalta niin, että nuoret etelässä muuttavat lapsuudenkodistaan myöhemmin¹¹. On myös syytä huomata, että liikkuvuuteen yhteiskunnan tasolla todennäköisesti vaikuttaa nuoremman ikäryhmän (15–29-vuotiaiden) asteittainen pieneneminen, joka johtuu syntyvyyden merkittävästä putoamisesta 30 viime vuoden aikana. Tämän ikäryhmän osuus oli 23,2 prosenttia EU:n väestöstä vuonna 1990 ja 19,6 prosenttia vuonna 2000, ja Eurostatin perusennusteessa esitetään sen laskevan 17,8 prosenttiin vuoteen 2010 mennessä.

Korkeammin koulutetut ihmiset muuttavat eniten: 11:n jäsenvaltion kansalaisilla, jotka ovat muuttaneet toiseen jäsenvaltioon, on keskimäärin korkeampi koulutustaso kuin kotimaahan jääneillä. Korkeammat koulutustasot ja lisääntyvä talouden integraatio sekä politiikan parempi koordinointi vahvistavat vähitellen tätä liikkuvuuspotentiaalia.

Liikkuvuus ja alueelliset näkökohdat

Aluekehitykseen liittyvät toimet ovat erityisen tärkeitä, jotta ehkäistäisiin alueiden eriarvoisuuden liiallista kasvamista ja maksimoitaisiin maantieteellisen liikkuvuuden mahdollisuudet. Viime vuosikymmenien aikana maaseutualueilta kaupunkialueille on suuntautunut merkittävä muuttoliike, mikä on lisännyt alueellista eriarvoisuutta.

EU:ssa on 70 sellaista aluetta (noin yksi kolmasosa), joissa yli puolet väestöstä elää "tiheästi asutetulla alueella"¹². Näiden 70 alueen osuus EU:n kokonaisalueesta on 14,7 prosenttia ja kokonaisväestöstä 45,2 prosenttia. Suuret kaupunkialueet ovat kasvaneet ja niiden väestö nuortunut, kun taas syrjäisillä maaseutualueilla väestön ikääntyminen ja talouden taantuminen on kiihtynyt.

Tämänhetkisten väestöennusteiden mukaan alueiden väliset erot vain kasvavat etenkin työikäisen väestön osalta. Nuts 2 -aluetasolla on ennustettu, että vuosina 2000–2015 työikäisen väestön määrä kymmenellä heikoimmin kehittyneellä alueella laskee 12 prosenttia, kun se kymmenellä vauraimmalla alueella nousee 15 prosenttia.

Alueellinen eriarvoisuus vaikuttaa taloudellisen toiminnan lisäksi myös elinolojen laatuun. Jatkuva väestön vähentyminen tekee julkisista palveluista (esim. koulutuksesta ja terveydenhuollosta) kalliimpia niillä alueilla, joilla on vähän väestöä, ja samalla väestön keskittyminen laajoille kaupunkialueille saa aikaan erilaisia mutta yhtä vaikeita ongelmia (esim. liikenneuhkia ja saastumista). Tämän vuoksi on tärkeää kiinnittää erityishuomiota alueellottuvuuteen, kun laaditaan maantieteellistä liikkuvuutta edistävää politiikkaa.

Jos tarkastellaan liikkuvuutta pitkällä aikavälillä, saattaa olla, että nopea teknologinen muutos – etenkin odotettu edistyminen televiestinnän ja liikenteen alalla – vähentää kasvavassa määrin maantieteellisen liikkuvuuden merkitystä (verrattuna ammattitaidon liikkuvuuteen) välineenä, jolla parannetaan henkilöresurssien jakautumista.

Muuttoliike ja laajentuminen

Seuraava laajentuminen saattaa alkuvaiheessa lisätä valtioiden rajat ylittävää liikkuvuutta. Muuttopaineiden suuruus riippuu pääasiassa tuloeroista ja työmarkkinatilanteen eroista nykyisten ja tulevien jäsenmaiden välillä. On syytä huomata, että aiempien laajentumisten yhteydessä Kreikan, Espanjan ja Portugalin liittyminen ei lisännyt muuttovirtaa näistä maista muihin jäsenvaltioihin, ja kun otetaan huomioon niiden taloudellinen ja yhteiskunnallinen edistyminen, ne ovat nyt EU:n ulkopuolisista valtioista tulevien kansalaisten määränäänä.

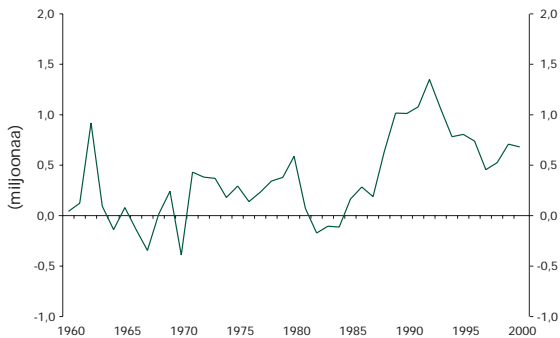
11 Joissakin tutkimuksissa esitetään, että lapsuudenkodista lähtemisviipeeseen vaikuttaa se, että nuoret etelässä turvautuvat enemmän perheen tukeen kuin nuoret pohjoisessa; ks. Family and Welfare systems in the transition to adulthood, G. B. Sgritta, *European Observatory on the Social Situation, Demography and Family*.

12 Kyseessä on vierekkäinen joukko paikallisuusalueita, joista jokaisen asukastiheys on yli 500 asukasta neliökilometriä kohti ja jonka kokonaisväestö on vähintään 50 000. EU:n keskimääräinen asukastiheys on 116 henkeä/km².

3.2 Siirtolaisuus EU:n ulkopuolisista valtioista

EU:n ulkopuolisista maista EU:hun suuntautuva siirtolaisuus on yksi merkittävä liikkuvuuden muoto. Viime vuosikymmeninä nettomuutossa on havaittu epäsäännöllistä kasvua. Siirtolaisten määrä ja alkuperä ovat vaihdelleet merkittävästi ajan myötä maailman eri alueiden poliittisen ja taloudellisen tilanteen mukaan. Siirtolaisuus kasvoi huomattavasti 80-luvun puolivälissä, jolloin EU:hun tuli paljon itäeurooppalaisia. Tämän jälkeen sota entisessä Jugoslaviassa ja epävakaat tilanteet Balkanilla ovat aiheuttaneet merkittävän siirtolaisuusaallon, pääosin entisen Jugoslavian tasavalloista ja Albaniasta. Myös muualta maailmasta, etenkin Aasian ja Pohjois-Afrikan eri osista, tulee paljon siirtolaisia, joiden siirtolaisuuden taustalla on yhdistelmä taloudellisia, poliittisia ja väestöllisiä syitä.

Kuvio 1 Nettomuutto EU:ssa 1960–2000

Nettomuutolla tarkoitetaan EU:hun tulevien ja sieltä lähtevien erotusta.

Lähde: Eurostat - Muuttotilastot

Vuonna 1999 EU:n väestöstä 13 miljoonaa eli 3,4 prosenttia oli EU:n ulkopuolisten maiden kansalaisia; tämä on 50 prosenttia enemmän vuoteen 1985 verrattuna¹³. Osuus oli paljon korkeampi joissakin Keski-Euroopassa sijaitseissa jäsenvaltioissa (Itävallassa 9,3 % ja Saksassa 6,7 %) ja paljon alhaisempi Espanjassa ja Italiassa¹⁴. Unionin ulkopuolelta tulevan siirtolaisuuden kasvu keskittyy pääasiassa taloudellisesti menestyville alueille. Useimmista suurista kaupunkialueista on tulossa monikulttuurisempia, ja niissä on kehitettävä riittäviä strategioita tulokkaiden ja heidän perheidensä sosiaalisesti ja taloudellisesti integroimiseksi. Toisin kuin EU:n kansalaisilla, kolmansien maiden kansalaisilla ei ole oikeutta vapaaseen liikkuvuuteen EU:ssa.

Kolmansista maista tulevan siirtolaisvirran hallinta on yhä merkittävämpi haaste jäsenvaltioiden ja koko unionin työ-

lisyy- ja sosiaalipolitiikalle. Vaikka Eurooppaan on muuttanut erittäin korkeasti koulutettuja ihmisiä vastauksena tietynlaisen työvoiman puutteeseen, suuri osa siirtolaisista on nuoria, joilla on alhainen koulutustaso. Alkuperämaasta lähtöön vaikuttavat työntekijät yhdistyvät vastaanottavan maan vetovoimaan vaikuttaviin useisiin tekijöihin (esim. työvoimapula aluetasolla, työvoiman ikääntyminen). Tarkasteltaessa vuonna 1999 rekisteröityjä maahanmuuttajia havaitaan, että eniten ihmisiä tuli entisestä Jugoslaviasta, Puolasta, Pohjois-Afrikasta, entisestä Neuvostoliitosta ja Turkista, mutta rekisteröidyt maahanmuuttajat ovat vain osa kokonaiskuvasta. Huomattava osa maahanmuuttajista tulee EU:hun tai asuu siellä laittomasti ja tekee pimeää työtä usein aloilla ja alueilla, joilla harmaa talous on kehittyneempää. Sekä laittomat että lailliset maahanmuuttajat ovat työelämässä heikommassa asemassa kuin maan kansalaiset: he suostuvat usein tekemään myönnytyksiä palkkansa ja muiden työhön liittyvien oikeuksien osalta.

Osallistuminen työmarkkinoille

Työmarkkinoille osallistuminen vaihtelee huomattavasti eri siirtolaisryhmien välillä. Toisessa jäsenvaltiossa asuvien EU:n kansalaisten ja Keski- ja Itä-Euroopan ehdokasmaista tulevien työntekijöiden osallistuminen työmarkkinoille on yhtä korkea tai korkeampi kuin EU:n keskiarvo. Joidenkin siirtolaisryhmien, erityisesti Pohjois-Afrikasta ja Turkista tulleiden naisten, työllisyysaste on merkittävästi alempi. Keskimääräinen työttömyysaste 15–24-vuotiaiden ikäryhmässä on 16 prosenttia EU:n kansalaisilla, 15 prosenttia Turkin kansalaisilla, 14 prosenttia muiden 12 ehdokasmaan kansalaisilla ja 21 prosenttia muiden maiden kansalaisilla.

Siirtolaisuutta pidetään usein työmarkkinoiden joustavuutta lisäävänä tekijänä. Tähän kuitenkin sisältyy riski, että työmarkkinoiden eriytyminen lisääntyy, jos kolmansien maiden kansalaiset ovat yliedustettuina heikkotasoisemmissa työpaikoissa. Valtaosa työssäkäyvistä kolmansien maiden kansalaisista vaikuttaa olevan vähän ammattitaitoa vaativassa ja pienipalkkaisessa työssä. Naispuoliset maahanmuuttajat työskentelevät usein hotelli- ja ravintolalalla ja kotitalouksissa. Kyseessä ei ole pelkästään se, että kolmansien maiden kansalaisten ammattitaito olisi keskimäärin alhaisempi. Esimerkiksi Keski- ja Itä-Euroopasta tulevat työntekijät ovat yleensä töissä, joissa vaadittu ammattitaito on alhaisempi kuin heidän keskimääräinen muodollinen ammattitutkintonsa. Maahanmuuttajien alttiutta syrjinnälle, hyväksikäytölle ja riistolle pahentavat usein kielitaitoon liittyvät esteet mutta myös paikallisten tapojen ja kulttuurin vieraus sekä sosiaalisten verkostojen heikkous. Työpaikoilla tai sosiaali- ja terveystalouksissa ollaan kuitenkin kehittämässä useita aloitteita, kuten kulttuurivälittäjiä, joilla pyritään parantamaan niiden käytettävyyttä.

¹³ Uusimmat Eurostatin tiedot koskevat vuotta 1998 (Ranskan osalta vuotta 1990).

¹⁴ Lukuun ei sisälly ulkomaalaissyntyinen väestö, joka on ottanut EU:n kansalaisuuden, mutta siihen kuuluvat Euroopassa syntyneet kolmansien maiden kansalaisten lapset, jos he eivät ole ottaneet EU:n kansalaisuutta.

Päätelmät

EU:n sisäisen liikkuvuuden osalta on havaittu, että niistä merkittävistä edistysaskelista huolimatta, joita EU:ssa viime vuosikymmeninä on saavutettu ihmisten vapaata liikkuvuutta haittaavien esteiden poistamisessa, tämänhetkinen maantieteellinen liikkuvuus on erittäin vähäistä 1950- ja 1960-luvun tasoon verrattuna. Suureksi osaksi tämä on sen ansiota, että vähemmän vauraat Euroopan alueet ovat onnistuneet huimasti kuromaan eroa vauraampiin maihin nähden. Tulevina vuosina korkeampi koulutustaso ja lisääntyvä taloudellinen integraatio sekä politiikan parempi koordinointi voisivat vaikuttaa näkyvämmiin EU:n sisäiseen liikkuvuuteen. Euroopan komission tiedonannossa kaikille avoimista uusista eurooppalaisista työmarkkinoista ehdotettiin uutta strategiaa, johon sisältyy konkreettisia poliittisia aloitteita ihmisten vapaan liikkuvuuden ja uusien eurooppalaisten työmarkkinoiden avoimuuden takaamiseksi. Tällaisen positiivisen dynamiikan kehittäminen edellyttää kaikkien sidosryhmien osallistumista niin EU:n tasolla kuin jäsenvaltioiden keskus- ja paikallistasollakin. Erityishuomiota olisi myös kiinnitettävä joihinkin erityisiin esteisiin, jotka eivät suoraan liity työmarkkinoihin, kuten suhteellisen vähäiseen vieraiden kielten opiskeluun useissa jäsenvaltioissa, kasvaviin asuntovaikeuksiin taloudellisesti kukoistavimmilla alueilla sekä alueiden eriarvoisuuden lisääntymiseen, mikä on havaittu useilla alueilla eri puolilla EU:ta.

Maantieteellisen liikkuvuuden suuntauksia tarkasteltaessa voidaan havaita, että kolmansista maista tuleva muuttovirta on kasvava haaste jäsenvaltioiden ja koko EU:n työllisyys- ja sosiaalipolitiikalle. Useimmat tutkijat ovat samaa mieltä siitä, että siirtolaisvirrat ovat melko epävakainen mutta kestävä ilmiö, joka vaatii parempaa huomioita ottamista poliittisessa päätöksenteossa. Kolmansista maista tulevien siirtolaisten kasvava määrä sekä asettaa haasteita että tarjoaa mahdollisuuksia Euroopan yhteiskunnille. Talous- ja yhteiskuntaelämään osallistuminen on tärkeintä siirtolaisten ja heidän perheidensä integroitumisen kannalta, ja toisaalta siirtolaisten onnistunut integroituminen vastaanottavaan yhteiskuntaan on tärkeää sen taloudellisen kasvun ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden kannalta. Integroitumisen edistäminen edellyttää poliittisia toimia, jotka on kohdennettu sekä siirtolaisiin että vastaanottavaan yhteiskuntaan. Syrjinnän torjuminen on erityisen tärkeää. Sosiaalista osallisuutta estävät tekijät – liittyivätkä ne sitten vastaanottavan yhteiskunnan tai saapuvien maahanmuuttajien rakenteisiin, valmiuksiin tai asenteisiin – vähentävät integroitumismahdollisuuksia ja heikentävät sosiaalista yhteenkuuluvuutta. Siirtolaisten kannalta on keskeistä helpottaa alhaisen koulutustason siirtolaisten ja heidän lastensa koulutusmahdollisuuksia, parantaa työnsaantimahdollisuuksia ja poistaa asumiseen liittyviä esteitä.

Siirtolaisvirran hallinta, laittoman siirtolaisuuden torjunta ja hyvin toimivan integroitumismallin kehittäminen – monimuotoisuutta kuitenkin kunnioittaen – ovat suuria haasteita, jotka vaativat kaikkien asiaan liittyvien tahojen osallistumista. 1. toukokuuta 1999 voimaan tulleen Amsterdamin sopimuksen myötä EU-tason turvapaikkapolitiikka, ihmisten vapaa liikkuvuus, viisumipolitiikka, EU:n ulkorajojen ylittämistä koskevat säännöt, siirtolaispolitiikka, kolmansien maiden kansalaisten oikeudet ja laittoman siirtolaisuuden

den torjunta ovat keskeisiä osia EU:n yhtenäisessä ja kattavassa turvapaikka- ja siirtolaispolitiikassa. Näiden instituutio-naalisten ja oikeudellisten puitteiden asettamisen lisäksi Euroopan sosiaalipolitiikka tarjoaa työllisyyteen, sosiaaliseen osallisuuden edistämiseen, syrjinnän torjuntaan, sosiaaliseen suojeluun ja naisten ja miesten tasa-arvoon liittyviä monenlaisia toimia, joilla tuetaan ja vahvistetaan poliittisia toimia jäsenvaltioiden keskus-, alue- ja paikallistasolla.

Liikkuvuuteen ja siirtolaisuuteen liittyviä uusia poliittisia toimia

Euroopan työllisyysstrategian¹⁵ puitteissa kehitetyt useat yhteisön välineet tukevat jäsenvaltioiden pyrkimyksiä työvoiman liikkuvuuden lisäämiseksi ja elinikäisen oppimisen edistämiseksi. Uusien eurooppalaisten **työmarkkinoiden**¹⁶ kehittämistä koskeva strategia vahvistettiin Tukholmassa maaliskuussa 2001 kokoontuneessa Eurooppa-neuvostossa, ja erityishuomiota kiinnitettiin ammattitaidon ja liikkuvuuden edistämiseen.

Sosiaaliturvan¹⁷ alalla ehdotettiin useita aloitteita, joilla pyritään parantamaan koordinoitua tehokkuutta ja tarjoamaan työntekijöille ja työnhakijoille paremmat mahdollisuudet hyödyntää oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen.

Uuteen sosiaalisen osallisuuden edistämistä koskevaan **europaalaiseen strategiaan**¹⁸ sisältyvissä useiden jäsenvaltioiden kansallisissa toimintasuunnitelmissa tunnustettiin lisääntyvä etninen ja kulttuurinen monimuotoisuus sekä etnisten vähemmistöjen ja siirtolaisten suurempi syrjäytymisriski.

Yhteistä siirtolais- ja turvapaikkapolitiikkaa¹⁹ ollaan kehittämässä Tampereella lokakuussa 1999 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston päätelmien mukaisesti. Komissio on ehdottanut siirtolaisvirtojen hallitsemiseksi ja laittoman siirtolaisuuden torjumiseksi koordinoitua lähestymistapaa, johon sisällytetään kaikki siirtolaisuuteen liittyvät näkökohdat ja jossa vahvistetaan yhteistyökumppanuutta siirtolaisten lähtömaiden kanssa²⁰. Tätä täydennetään Amsterdamin perustamissopimuksen 13 artiklaan perustuvalla tiukalla syrjinnän vastaisella ja integraatiota edistävällä politiikalla vastaanottavassa maassa.

On tunnettua, että kolmansien maiden kansalaisten siirtolaisuuteen EU:hun vaikuttavat sekä veto- että työntekijät, jotka molemmat on otettava huomioon kehitettäessä toimivaa siirtolaisuuspolitiikkaa. Työmarkkinoiden kysyntä on voimakas houkutin, kun taas huonot elinolot ja heikot näkymät elämänlaadun kohentumisesta lähtömaassa ovat tärkeä lähdön kannustin. Yhteisön kehitysyhteistyöpolitiikalla edistetään pitkällä aikavälillä siirtolaisvirtojen normalisoitumista tukemalla kestävää talouden, yhteiskunnan ja ympäristön kehitystä ja torjumalla köyhyyttä ja eriarvoisuutta alueilla, joilta siirtolaiset tulevat. Siirtolaisuuteen liittyvät näkökohdat on otettava huomioon myös EU:n ulkosuhteiden ja kauppapolitiikan kehittämisessä vahvistettaessa siirtolaisten lähtömaiden kanssa vuoropuhelua tavoista, joilla pystyttäisiin hallitsemaan siirtolaisvirtoja ja maksimoimaan siirtolaisuuden hyödyt kaikkien osapuolten kannalta.

15 Neuvoston päätös jäsenvaltioiden työllisyyspolitiikan suuntaviivoista vuodeksi 2002, KOM(2001) 511 Yhteinen työllisyysraportti 2001, KOM(2001) 438.

16 Kaikille avoimet uudet eurooppalaiset työmarkkinat, KOM(2001) 116.

17 KOM(1997) 586.

18 Neuvoston ja komission yhteinen raportti sosiaalisesta osallisuudesta, neuvosto hyväksynyt 3.12.2001.

19 Ks. asiakirjaan KOM(2001) 628 sisältyvä tulostaulu.

20 Rodusta tai etnisestä alkuperästä riippumattoman yhdenvertaisen kohtelun periaatteen täytäntöönpanosta annettu direktiivi 2000/43/EY. Yhdenvertaista kohtelua työssä ja ammatissa koskevista yleisistä puitteista annettu direktiivi 2000/78/EY.

Liitteet

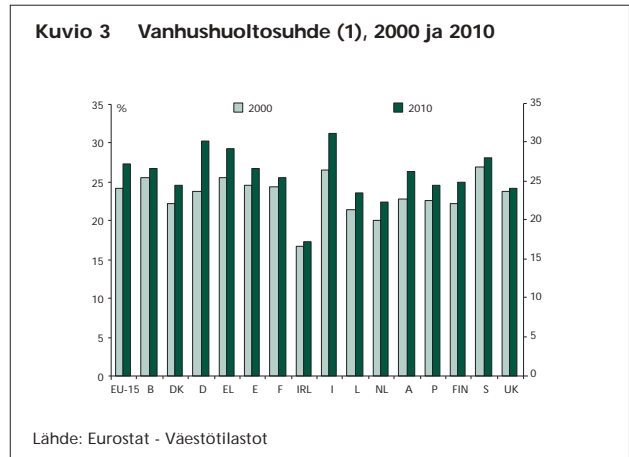
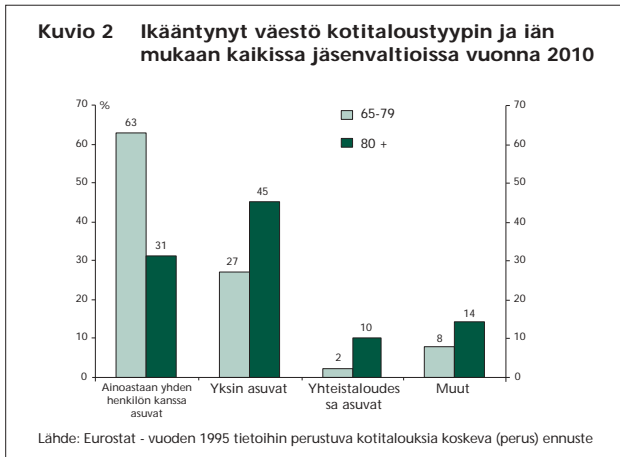
Väestön ikääntyminen

Vuonna 2000 EU:ssa oli 61 miljoonaa vähintään 65-vuotiasta. Vuonna 1960 heitä oli vain 34 miljoonaa. Nykyään iäkkäitä on 16 prosenttia kokonaisväestöstä eli 24 prosenttia työikäisen väestön määrästä (15-64-vuotiaista). Viimeksi mainitun suhteen odotetaan kasvavan 27 prosenttiin vuoteen 2010 mennessä. Seuraavien viidentoista vuoden aikana "kaikkein iäkkäimpien" eli yli 80-vuotiaitten määrä kasvaa lähes 50 prosenttia.

Avainindikaattori

Vanhushuoltosuhte (1)	EU 15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
2000	24	26	22	24	26	25	24	17	27	21	20	23	23	22	27	24
2010	27	27	25	30	29	27	25	17	31	24	22	26	24	25	28	24

(1) Vähintään 65-vuotiaiden osuus työikäisen väestön (15-64 vuotta) määrästä
Lähde: Eurostat – Väestötillastot

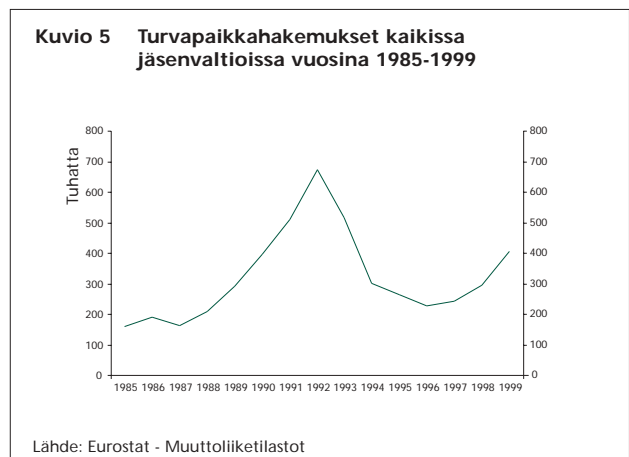
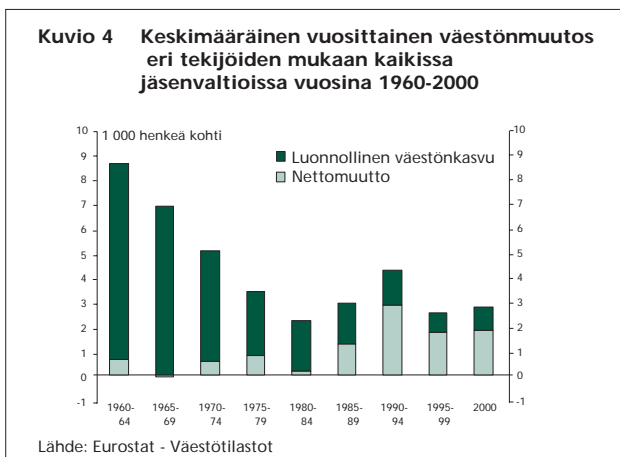
Muuttoliike ja turvapaikanhaku

Nettomuutto on vuodesta 1989 ollut tärkein väestön vuosimuutokseen vaikuttava tekijä EU:ssa. Vuonna 2000 vuosimuutto oli 2,0 tuhatta henkeä kohti, ja sen osuus väestön kokonaiskasvusta oli noin 65 prosenttia. Noin 5 prosenttia EU:n väestöstä on muita kuin jäsenvaltioiden kansalaisia (3,4 % EU:n ulkopuolisten maiden kansalaisia ja 1,5 % muissa jäsenvaltioissa asuvia EU:n kansalaisia). Vuonna 1999 EU:n 15 jäsenvaltiossa kirjattiin yli 400 000 turvapaikkahakemusta.

Avainindikaattori

	EU-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Vuosittainen nettomuuttoluku (tuhatta henkeä kohti)																
Vuonna 2000	2,0	1,6	1,8	2,5	2,1	1,0	0,8	5,3	2,0	10,9	2,8	2,4	1,0	0,7	1,5	2,8
Keskimääräinen vuosittainen nettomuuttoluku																
Vuosina 1995-1999	1,8	1,1	3,0	2,5	1,9	1,1	0,7	4,3	2,1	10,0	2,0	1,0	1,1	0,8	1,1	2,0
Vuosina 1990-1994	2,9	1,9	2,0	7,0	5,7	0,4	1,3	-0,4	1,9	10,5	2,7	7,5	-1,3	1,8	3,7	1,3

Lähde: Eurostat - Väestötillastot.

Koulutustaso

Väestön koulutustaso on parantunut huomattavasti 30 viime vuoden aikana, erityisesti naisten kohdalla. Nykyään 25-29-vuotiaista nuorista yli 76 prosentilla on vähintään keskiasteen koulutus. Kuitenkin 20 prosenttia 18-24-vuotiaista jättää koulutusjärjestelmän alhaisemman kuin keskiasteen koulutuksen saaneena.

Avainindikaattori

Kouluttautumisen varhain lopettavat, jotka eivät ole yleissivistävässä tai ammatillisessa jatkokoulutuksessa (niiden 18-24-vuotiaiden osuus, jotka ovat saaneet vähemmän kuin keskiasteen koulutuksen (ISCED:n 0-2 -tasot) ja jotka eivät ole yleissivistävässä tai ammatillisessa jatkokoulutuksessa) EU-15 B DK D EL E F IRL I L NL A P FIN S UK

Vuonna 2000 20* 12 12 15 17 28 13 19 29 17 17 11 43 10 8 :

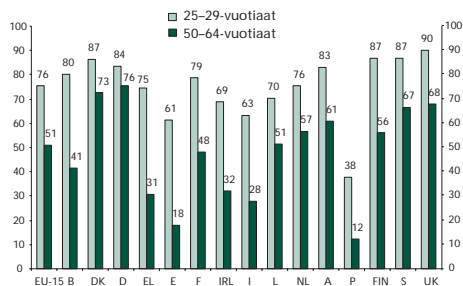
18-24-vuotiaat koulutus- ja työmarkkina-aseman mukaan vuonna 2000

	EU-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Koulutuksessa ja työelämässä	16	6	40	27	2	6	9	11	3	5	44	13	7	24	16	29
Koulutuksessa mutta ei työelämässä	35	47	23	29	42	46	48	32	35	49	19	28	37	29	42	19
Ei koulutuksessa mutta työelämässä	34	36	31	33	34	35	30	42	31	39	32	51	46	33	34	39
Ei koulutuksessa eikä työelämässä	15	11	6	11	22	14	14	14	32	7	5	8	10	13	8	13

Irlanti ja Itävalta: v. 1997 tiedot.

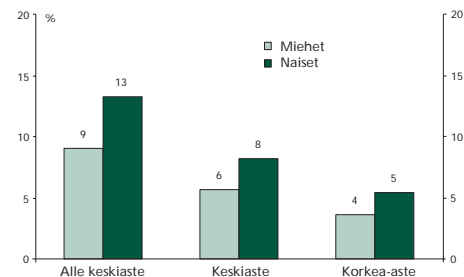
Lähde: Eurostat - Euroopan unionin työvoimatutkimus

Kuvio 6 Vähintään keskiasteen koulutuksen suorittaneiden henkilöiden osuus väestöstä ikäryhmittäin, 2000

Lähde: Eurostat - Euroopan unionin työvoimatutkimus. Irlanti: vuoden 1997 tiedot
Huom.: Yhdistynyt kuningaskunta: GSCE-todistuksen O-tasot on sisällytetty keskiasteeseen (ISCED 3).

Kuvio 7 25-29-vuotiaiden työttömyysasteet sukupuolen ja koulutustason mukaan, EU-15, 2000

Lähde: Eurostat - Euroopan unionin työvoimatutkimus
Huom.: Yhdistynyt kuningaskunta: GSCE-todistuksen O-tasot on sisällytetty keskiasteeseen (ISCED 3).

Elinikäinen oppiminen

Koko EU:ssa 8 prosenttia 25-64-vuotiaista osallistui koulutukseen vuonna 2000 (kyselyä edeltäneiden neljän viikon aikana). Kouluttautuminen näyttää olevan yleisintä Pohjoismaissa, Alankomaissa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa. Iäkkäät osallistuvat koulutukseen vähemmän todennäköisesti kuin nuoret. Kouluttautuminen on lisäksi yleisempää pitkälle kouluttautuneitten kuin muiden joukossa.

Avainindikaattori

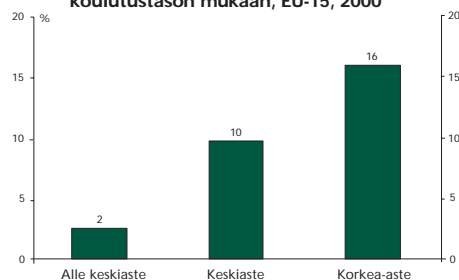
Elinikäinen oppiminen (aikuisten osallistuminen koulutukseen) EU-15 B DK D EL E F IRL I L NL A P FIN S UK
Niiden 25-64-vuotiaiden osuus, jotka osallistuivat koulutukseen kyselyä edeltäneiden neljän viikon aikana, 2000

	EU-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
25-64, yhteensä	8	7	21	5	1	5	3*	5*	5	5	16	8*	3*	20	22	21
25-34	14	11	30	13	3	12	7	9	11	8	24	14	8	27	28	25
35-44	8	8	22	5	0	3	2	5	4	5	17	8	3	22	23	23
45-54	6	5	18	3	0	2	1	3	3	4	11	5	1	19	19	19
55-64	3	2	11	1	0	1	0	1	1	1	6	2	0	8	14	13

Huom.: Irlanti ja Itävalta: vuoden 1997 tiedot. Ranska ja Portugali: ks. menetelmiä koskevat huomautukset varsinaisessa raportissa.

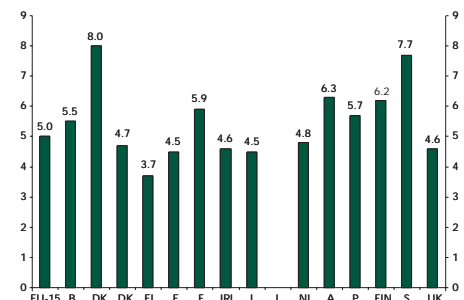
Lähde: Eurostat - Euroopan unionin työvoimatutkimus

Kuvio 8 Elinikäinen oppiminen (niiden 25-64-vuotiaiden osuus, jotka osallistuivat koulutukseen kyselyä edeltäneiden neljän viikon aikana vuonna 2000) koulutustason mukaan, EU-15, 2000

Lähde: Eurostat - Euroopan unionin työvoimatutkimus
Huom.: Irlanti ja Itävalta: vuoden 1997 tiedot. Ranska ja Portugali: ks. menetelmiä koskevat huomautukset varsinaisessa raportissa. Yhdistynyt kuningaskunta: GSCE-todistuksen O-tasot on sisällytetty keskiasteeseen (ISCED 3).

Kuvio 9 Julkisten koulutusmenojen kokonaismäärän osuus BKT:stä, 1999

Lähde: Eurostat - koulustilastoja koskevat UOE-kyselylomakkeet (Unesco, OECD ja Eurostat)

Työllisyys

Vuonna 2000 EU:ssa oli arviolta 166 miljoonaa työllistä, mikä on yli 10 miljoonaa enemmän kuin vuonna 1995 ja vastaa noin 1,3 prosentin vuosikasvua. Vuonna 2000 työllisyys kasvoi 1,7 prosenttia ja 15-64-vuotiaitten työllisyysaste oli 63,2 prosenttia.

Avainindikaattori

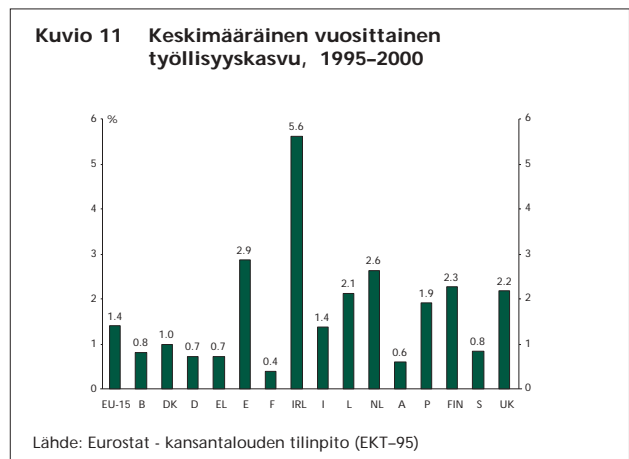
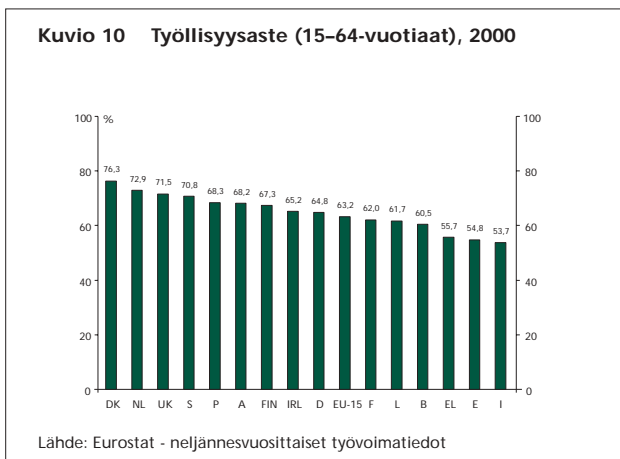
Työllisyysaste (Työllisten 15-64-vuotiaitten osuus väestön kaikista 15-64-vuotiaista)	EU-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
2000	63,2	60,5	76,3	:	55,7	54,8	62,0	65,2	53,7	:	72,9	68,2	68,3	67,3	70,8	71,5
1999	62,3	59,3	76,0	64,8	55,3	52,5	60,8	63,3	52,6	61,7	71,3	68,2	67,4	66,4	70,1	71,0

Työllisyyden kehitys

Kokonaistyöllisyys v. 2000 (milj. henkeä)	165,9	3,9	2,7	38,7	:	15,6	23,3	1,7	23,1	:	8,1	4,0	4,9	2,3	4,3	29,1
Kokonaistyöllisyys v. 1999 (milj. henkeä)	163,2	3,9	2,7	38,1	3,9	15,2	22,8	1,6	22,7	0,2	7,9	4,0	4,8	2,2	4,2	28,9
Kokonaistyöllisyys v. 1995 (milj. henkeä)	154,7	3,8	2,6	37,3	3,8	13,6	22,9	1,3	21,5	0,2	7,1	3,9	4,5	2,0	4,1	26,1
2000/1995 (keskim. vuot. työll.kasvu %:ina)	1,4	0,8	1,0	0,7	0,7*	2,9	0,4	5,6	1,4	2,1*	2,6	0,6	1,9	2,3	0,8	2,2
2000/1999 (vuot. työll.kasvu %:ina)	1,7	1,8	0,7	1,6	0,2*	3,1	2,4	4,7	1,6	2,2*	2,3	0,9	2,0	1,8	2,2	0,5

Kreikka ja Luxemburg: työllisyyskasvua koskevat tiedot ovat v. 2000 sijaan v. 1999, joten luvut viittaavat v. 1999/1995 ja 1999/1998.

Lähde: Eurostat - neljännesvuosittaiset työvoimatiedot, yhteisen työvoimatutkimus ja kansantalouden tilinpito (EKT-95)

lakkäiden työntekijöiden työllisyys

Viime vuosikymmenen aikana 55-64-vuotiaitten miesten työllisyysaste putosi EU:ssa noin 3 prosenttiyksikköä niin, että vuonna 2000 se oli 48 prosenttia. Laskun taustalla saattaa olla pula työpaikoista, vähäinen liikkuvuus ja riittämätön ammattitaito, eikä niinkään halu siirtyä varhaiseläkkeelle. Vastaavanikäisten naisten työllisyysaste puolestaan nousi lähes 4 prosenttiyksikköä ja oli 28 prosenttia vuonna 2000. Kaikista 55-64-vuotiaista osallistui työelämään 38 prosenttia vuonna 2000.

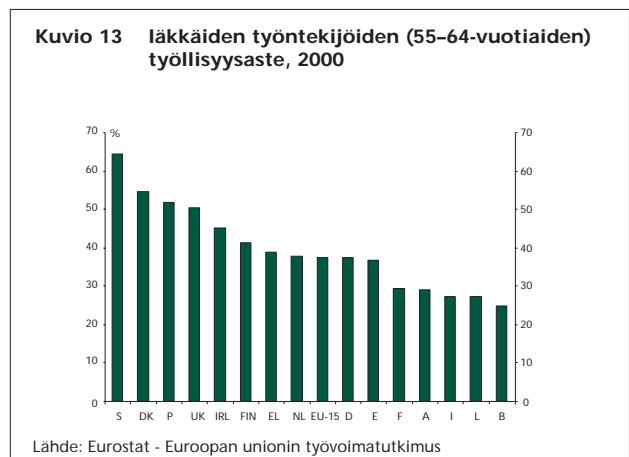
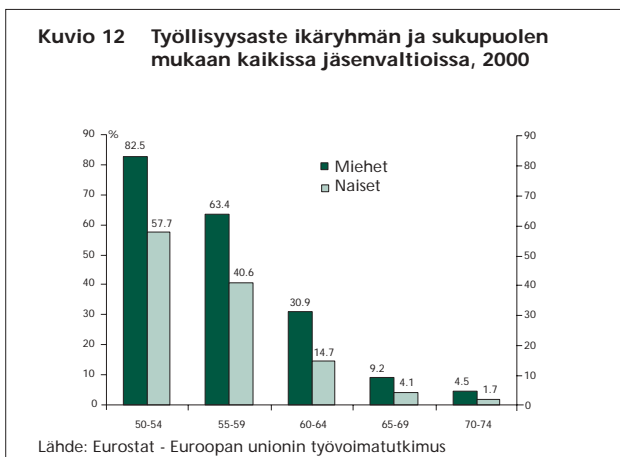
Avainindikaattori

lakkäiden työntekijöiden työllisyysaste (lakkäiden työntekijöiden (55-64-vuotiaitten) osuus väestön kaikista 55-64-vuotiaista), 2000	EU-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Yhteensä	37,5	25,0	54,6	37,4	39,0	36,6	29,3	45,1	27,3	27,2	37,9	29,2	51,7	41,2	64,3	50,5
Miehet	47,6	35,1	61,9	46,2	55,3	54,8	32,8	63,0	40,3	37,9	49,9	41,4	62,5	41,8	67,0	59,8
Naiset	27,7	15,4	46,2	28,7	24,4	19,9	26,0	27,1	15,2	16,8	25,8	17,8	42,3	40,7	61,7	41,4

Työelämään osallistuvat

55-64-vuotiaat, 2000 (1000 henkeä)	16530	247	322	4515	496	1672	1644	149	2044	17	627	291	552	216	663	3076
------------------------------------	-------	-----	-----	------	-----	------	------	-----	------	----	-----	-----	-----	-----	-----	------

Lähde: Eurostat - Euroopan unionin työvoimatutkimukseen perustuvat vertailukelpoiset arvot

Työttömyys

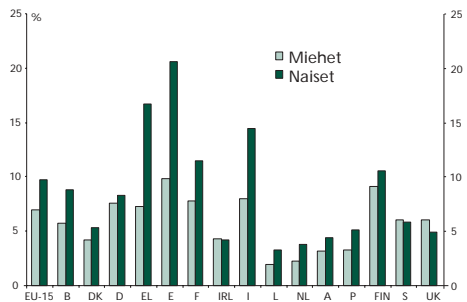
Työttömien kokonaismäärä laski Euroopan unionissa 14,2 miljoonaan vuonna 2000. Tämä vastaa 8,2 prosenttia työvoimasta, ja on alhaisin työttömyysaste vuoden 1992 jälkeen. Vuosina 1999–2000 työttömyysaste väheni eniten Belgiassa, Espanjassa ja Ranskassa, joskin Espanjan työttömyysaste oli edelleen korkein (14,1 %). Työttömyysaste laski kaikissa jäsenvaltioissa, paitsi Luxemburgissa, jossa se säilyi alhaisena (2,4 %).

Avainindikaattori

	EU-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Työttömyysaste																
2000	8,2	7,0	4,7	7,9	11,1	14,1	9,5	4,2	10,5	2,4	3,0	3,7	4,1	9,8	5,9	5,5
1999	9,1	8,8	5,2	8,6	11,6	15,9	11,2	5,6	11,3	2,4	3,4	4	4,5	10,2	7,2	6,1
1994	11,1	10,0	8,2	8,4	8,9	24,2	12,3	14,3	11,1	3,2	7,1	3,8	6,9	16,6	9,4	9,6
Työttömyys (1000 henkeä), 2000	14193,3	311,3	134,6	3132,5	492,6	2379,9	2455,0	73,6	2465,7	4,5	238,6	142,4	210,7	252,9	264,4	1630,4

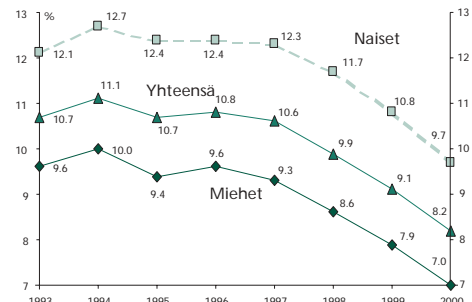
Lähde: Eurostat - Euroopan unionin työvoimatutkimukseen perustuvat vertailukelpoiset arviot

Kuvio 14 Työttömyysaste sukupuolen mukaan, 2000

Lähde: Eurostat - Euroopan unionin työvoimatutkimukseen perustuvat vertailukelpoiset arviot

Kuvio 15 Työttömyyden kehitys sukupuolen mukaan, EU-15, 1992–2000

Lähde: Eurostat - Euroopan unionin työvoimatutkimukseen perustuvat vertailukelpoiset arviot

Nuorisotyöttömyys

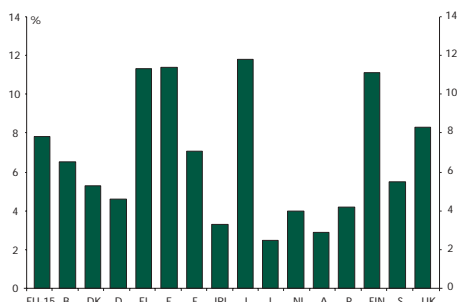
Nuorista (15-24-vuotiaista) oli työttöminä vuonna 2000 koko EU:ssa 7,8 prosenttia. Nuorten työttömyysaste (osuutena työvoimasta) oli 16,2 prosenttia. Näiden kahden luvun ero vaihtelee huomattavasti maasta toiseen. Ensimmäinen luku osoittaa, että vain suhteellisen pieni osuus nuorista on työttömiä, kun taas toinen luku kuvastaa nuorten tilannetta työmarkkinoilla. Useimmissa maissa nuorisotyöttömyys väheni vuosina 1999–2000 työttömyyden yleistä laskua noudatellen.

Avainindikaattori

	EU 15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Nuorisotyöttömyys/väestö																
2000	7,8	6,5	5,3	4,6	11,3	11,4	7,1	3,3	11,8	2,5	4,0	2,9	4,2	11,1	5,5	8,3
1999	8,6	8,2	7,0	4,7	12,5	12,5	8,6	4,3	12,5	2,4	4,8	3,1	4,3	10,8	6,6	8,7
1994	10,7	8,8	7,8	4,8	10,2	19,4	10,8	10,7	12,6	3,3	7,0	3,5	6,8	15,5	11,7	11,2
Nuorisotyöttömyysaste																
2000, miehet ja naiset	16,2	17,7	7,3	9,1	29,6	26,2	20,1	6,5	30,8	7,3	5,6	5,3	8,9	21,4	11,3	12,8
2000, miehet	14,9	15,1	7,0	9,8	22,2	20,6	18,1	6,1	27,2	6,5	4,6	4,8	6,8	21,1	10,7	13,8
2000, naiset	17,6	20,8	7,5	8,2	37,9	33,2	22,3	7,0	35,1	8,3	6,6	5,8	11,6	21,6	11,9	11,5
1999	17,9	23,7	9,6	9,1	31,3	29,5	24,3	8,4	32,7	7,1	7,2	5,3	9,0	21,4	13,6	13,2
1994	22,0	24,2	11,1	8,8	27,7	45,1	29,2	23,0	32,3	7,3	11,5	5,7	15,0	34,0	22,0	17,0

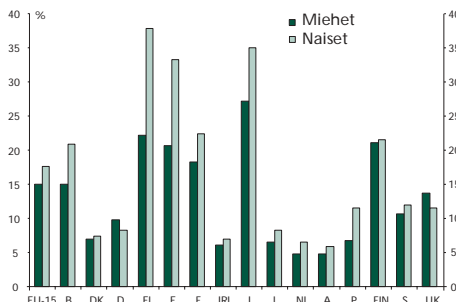
Lähde: Eurostat - Euroopan unionin työvoimatutkimukseen perustuvat vertailukelpoiset arviot

Kuvio 16 Nuorisotyöttömyys/väestö (15–24-vuotiaat), 2000

Lähde: Eurostat - Euroopan unionin työvoimatutkimukseen perustuvat vertailukelpoiset arviot

Kuvio 17 Nuorisotyöttömyysaste (15–24-vuotiaat) sukupuolen mukaan, 2000

Lähde: Eurostat - Euroopan unionin työvoimatutkimukseen perustuvat vertailukelpoiset arviot

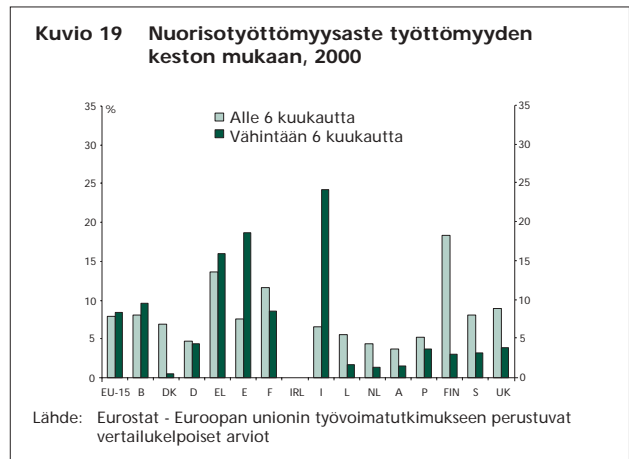
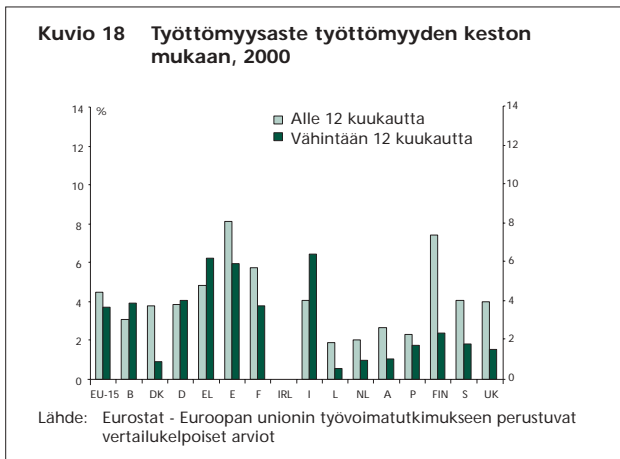
Pitkäaikaistyöttömyys

EU:n 15 jäsenvaltion työikäisestä väestöstä 3,6 prosenttia kärsi vuonna 2000 pitkäaikaistyöttömyydestä. Toisin sanoen 44 prosenttia työttömistä oli ollut työttömänä vähintään vuoden. Pitkäaikaistyöttömyysaste on laskenut viime vuosina, mutta se on edelleen noin 6 prosenttia Kreikassa, Espanjassa ja Italiassa. 15–24-vuotiaista nuorista 8,4 prosenttia (osuutena työvoimasta) oli ollut työttömänä vähintään kuusi kuukautta.

Avainindikaattori

	EU 15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Pitkäaikaistyöttömyysaste (vähintään 12 kuukautta)																
2000	3,6	3,8	1,0	:	6,1	5,9	3,7	1,6	6,3	:	0,8	1,0	1,6	2,8	1,7	1,5
1999	4,2	4,9	1,2	4,4	6,5	7,3	4,4	2,6	6,7	0,7	1,2	1,1	1,7	3,0	2,2	1,7
1994	5,2	5,6	2,9	3,8	4,4	12,9	4,7	9,4	6,5	0,9	3,1	0,9	2,6	6,1	2,5	4,2
Vähintään 12 kuukautta työttöminä olleiden henkilöiden osuus kaikista työttömistä																
2000	44	54	21	:	55	42	39	38	60	:	27	27	39	29	29	27
1999	46	56	23	51	56	46	39	46	59	29	35	28	38	29	31	28
1994	47	56	35	45	49	53	38	66	59	28	44	24	38	37	27	44
Nuorten pitkäaikaistyöttömyysaste (vähintään 6 kuukautta)																
2000	8,4	9,6	0,4	4,4	15,9	18,6	8,5	:	24,2	1,8	1,3	1,6	3,7	3,1	3,2	3,9
1999	9,5	14,0	1,6	4,8	18,5	21,4	8,8	:	25,6	3,1	5,9	1,7	4,8	2,6	3,7	4,3
1994	14,2	16,5	3,6	4,4	19,8	32,7	14,1	17,3	26,5	3,6	9,4	:	6,6	:	:	9,4
Vähintään 6 kuukautta työttöminä olleiden nuorten osuus kaikista työttömistä nuorista																
2000	51,6	54,2	6,1	48,0	53,9	71,0	42,3	:	78,7	24,2	23,3	29,7	41,9	14,3	27,9	30,2
1999	53,1	59,1	15,9	52,4	72,6	59,2	36,3	:	78,3	:	82,0	31,3	53,7	12,5	27,1	32,3

Lähde: Eurostat - Euroopan unionin työvoimatutkimukseen perustuvat vertailukelpoiset arvot

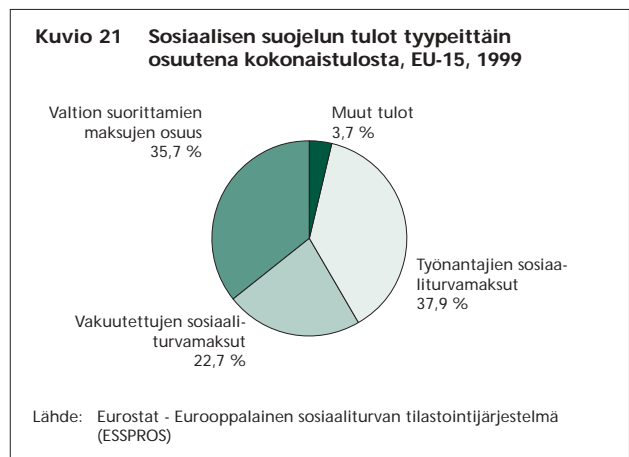
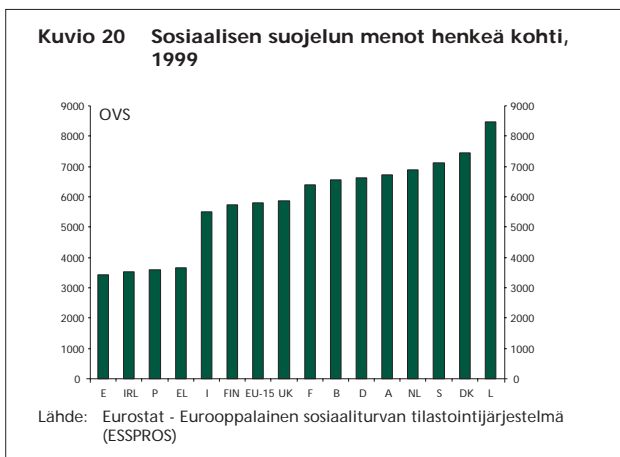
Sosiaalisen suojelun menot

Sosiaalisen suojelun menot olivat EU:ssa 27,6 prosenttia BKT:stä vuonna 1999 (kuten myös vuonna 1998). Luku vahvistaa tämän indikaattorin laskusuunnan vuoden 1993 huipun eli 28,8 prosentin jälkeen. Luku on kuitenkin edelleen parempi kuin vuonna 1990, jolloin se oli 25,5 prosenttia. Jäsenvaltioitten välillä on huomattavia eroja etenkin pohjois-etelä-suunnassa. Eroista huolimatta maiden sosiaalisen suojelun menot näyttävät lähentyvän toisiaan: eniten menot ovat lisääntyneet viime vuosina vähiten alan toimintaan varoja käyttäneissä maissa.

Avainindikaattori

	EU 15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Sosiaalisen suojelun menot osuutena BKT:stä																
1999	27,6	28,2	29,4	29,6	25,5	20,0	30,3	14,7	25,3	21,9	28,1	28,6	22,9	26,7	32,9	26,9
1993	28,8	29,5	31,9	28,4	22,0	24,0	30,7	20,2	26,4	23,9	33,6	28,9	20,7	34,6	38,6	29,1
1990	25,5	26,4	28,7	25,4	22,9	19,9	27,9	18,4	24,7	22,1	32,5	26,7	15,2	25,1	33,1	23,0

Lähde: Eurostat - Eurooppalainen sosiaaliturvan tilastointijärjestelmä (ESSPROS)

Vanhuusetuudet

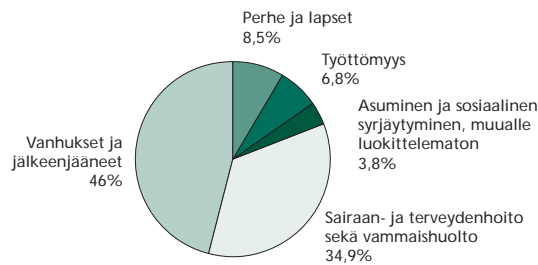
Suurin osa sosiaalisen suojelun menoista osoitettiin vuonna 1999 useimmissa jäsenvaltioissa vanhuus- ja perhe-eläke-etuuksiin. Erityisesti näin oli Italiassa (64,0 prosenttia etuuksien kokonaismäärästä, kun EU:n keskiarvo oli 46,0 prosenttia). Vanhuksille ja jälkeenjääneille maksettujen etuuksien reaaliarvo kasvoi 25 prosenttia henkeä kohti vuosina 1990-1999. Tämä kasvu johtuu erityisesti väestönkehityksellisistä syistä. Myös eläkepolitiikka (erityisesti varhaiseläkejärjestelmä) vaikuttaa näiden etujen kehitykseen.

Avainindikaattori

	EU 15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Vanhuus- ja perhe-eläke-etuuksien osuus kaikista sosiaalietuuksista																
1999	46,0	43,0	38,0	42,1	50,7	46,2	44,2	25,2	64,0	41,4	41,5	47,4	43,7	35,1	39,5	46,1
1990	45,9	41,8	36,7	45,8	51,7	42,9	42,7	30,4	57,6	46,7	37,4	50,1	41,9	33,8	:	45,3

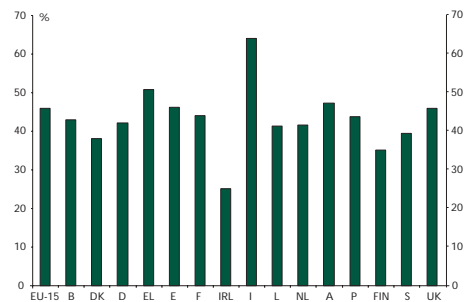
Lähde: Eurostat - Eurooppalainen sosiaaliturvan tilastointijärjestelmä (ESSPROS)

Kuvio 22 Sosiaalietuudet toiminta-aloittain ja etuuksien osuus kaikista etuuksista, EU-15, 1999

Lähde: Eurostat - Eurooppalainen sosiaaliturvan tilastointijärjestelmä (ESSPROS)

Kuvio 23 Vanhuus- ja perhe-eläke-etuuksien osuus kaikista sosiaalietuuksista, 1999

Lähde: Eurostat - Eurooppalainen sosiaaliturvan tilastointijärjestelmä (ESSPROS)

Tulonjako ja alueellinen yhteenkuuluvuus

Vuonna 1998 EU:n väestön pienituloisimman 20 prosentin osuus kokonaistuloista oli 8 prosenttia, kun suurituloisin viidennes sai 39 prosenttia kokonaistuloista eli 5,4 kertaa niin paljon kuin pienituloisimmat. Tämä heikoiten ja parhaiten toimeentulevien ero on pienin Tanskassa (2,7), Suomessa (3,0, 1997) ja Ruotsissa (3,4). Suurimmillaan se on eteläisissä jäsenvaltioissa, Belgiassa, Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja Irlannissa.

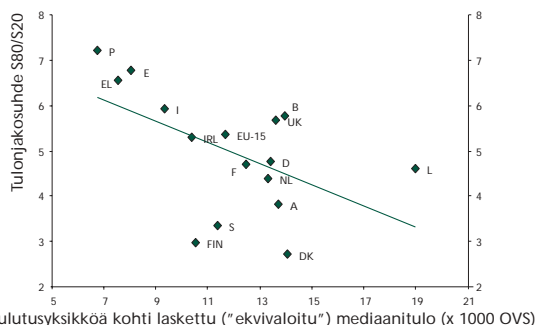
Avainindikaattori

	EU-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Tulonjako (S80/S20-suhde) (1)																
Vuonna 1998	5,4	5,8	2,7	4,8	6,5	6,8	4,7	5,3	5,9	4,6	4,4	3,8	7,2	3,0	3,4	5,7

(1) Väestön suurituloisimman viidenneksen ja pienituloisimman viidenneksen saamien tulojen välinen suhde. EU:n jäsenvaltioita koskevassa arviossa ei ole otettu huomioon Luxemburgia eikä Suomea. Luxemburg: v. 1996 tiedot. Suomi: v. 1997 tiedot.

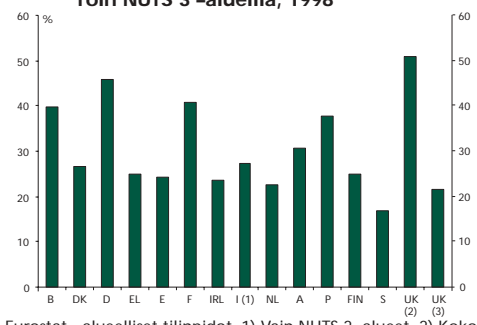
Lähde: Eurostat - Euroopan yhteisöjen kotitaloustiedustelu - ECHP-UDB -versio joulukuulta 2001

Kuvio 24 Tulotaso ja tulonjaon epätasaisuus vuonna 1998

Lähde: Eurostat - Euroopan yhteisöjen kotitaloustiedustelu - ECHP-UDB -versio joulukuulta 2001

Kuvio 25 Alueellinen yhteenkuuluvuus, ostovoimakorjattun henkeä kohti lasketun BKT:n variaatiokerroin NUTS 3 -alueilla, 1998

Lähde: Eurostat - alueelliset tilinpidot. 1) Vain NUTS 2 -alueet. 2) Koko Yhdistynyt kuningaskunta. 3) Koko Yhdistynyt kuningaskunta, paitsi "Inner London - West" (uusi alue, jossa BKT henkeä kohti on erittäin suuri).

Pienituloiset kotitaloudet

Vuonna 1998 noin 18 prosentilla EU:n kansalaisista oli kulutusyksikköä kohti laskettu (eli "ekvivaloitu") tulo, joka oli alle 60 prosenttia kansallisesta mediaanitulosta. Tämä luku vastaa noin 68 miljoonaa ihmistä. Kun 60 prosenttia kansallisesta mediaanitulosta asetetaan raja-arvoksi, köyhyysriskissä elävien ihmisten osuus väestöstä oli suhteellisesti korkeampi (yli 20 %) Kreikassa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa, ja suhteellisesti matalampi Belgiassa, Saksassa, Luxemburgissa (1996), Alankomaissa, Itävallassa ja Ruotsissa (10–16 %). Erityisen matala se oli Tanskassa (9 %) ja Suomessa (8 %, 1997). Sosiaalietuudet vähentävät köyhyysriskissä elävien osuutta kaikissa jäsenvaltioissa, mutta hyvin eritasoisesti: niiden aikaansaama vähennys vaihtelee Italian ja Kreikan 5–15 prosentista Suomen yli 70 prosenttiin. EU:ssa vähennys on keskimäärin 31 prosenttia.

Avainindikaattori

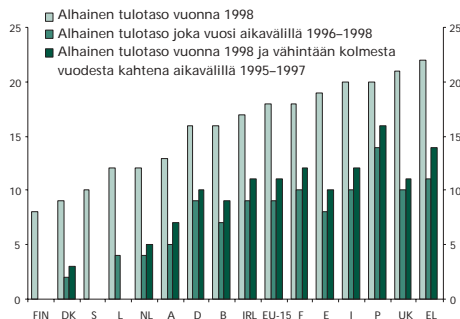
Köyhyysriskiaste ennen sosiaalisia tulo siirtoja ja niiden jälkeen (köyhyysrajan alapuolella elävän väestön osuus ennen sosiaalisia tulo siirtoja ja niiden jälkeen). Köyhyysraja = 60 prosenttia kulutusyksikköä kohti lasketusta ("ekvivaloidusta") mediaanitulosta (1), 1998

	EU-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Ennen sosiaalisia tulo siirtoja	26	28	26	24	23	25	28	33	23	26	21	25	27	27	30	33
Sosiaalisten tulo siirtojen jälkeen	18	16	9	16	22	19	18	17	20	12	12	13	20	8	10	21
Kansallinen valuutta (KV)		BEF	DKK	DEM	GRD	ESP	FRF	IEP	ITL	LUF	NLG	ATS	PTE	FMK	SEK	GBP
60 % mediaanivuositulosta (KV)		336484	79620	16820	1159200	654128	52290	4526	9627 (2)	463848	17064	120150	581876	43250	74220	5883
60 % mediaanivuositulosta (OVS)	7 010	8 381	8 443	8 040	4 526	4 838	7 495	6 242	5 591	11 409	8 004	8 224	4 035	6 324	6 834	8 170

EU-15 -arviossa ei ole otettu huomioon Luxemburgia eikä Suomea. 1) Eläkkeet on sisällytetty "ennen" ja "jälkeen". 2) Italia: tiedot on ilmaistu tuhatlukuina.

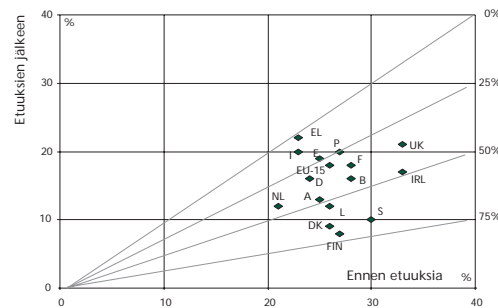
Lähde: Eurostat - Euroopan yhteisöjen kotitaloustiedustelu - ECHP-UDB -versio joulukuulta 2001. Luxemburg: v. 1996 tiedot v. 1998 tietojen sijaan. Suomi: v. 1997 tiedot v. 1998 tietojen sijaan.

Kuvio 26 (Pysyvässä) köyhyysriskissä elävän väestön osuus vuonna 1998

Lähde: Eurostat - Euroopan yhteisöjen kotitaloustiedustelu
L: 1996 1998 sijaan. FIN: 1997 1998 sijaan.

Kuvio 27 Köyhyysriskiaste ennen sosiaalisia tulo siirtoja ja niiden jälkeen vuonna 1998

Lähde: Eurostat - Euroopan yhteisöjen kotitaloustiedustelu.
L: v. 1996 tiedot. FIN: v. 1997 tiedot.

Työttömät kotitaloudet ja pienet tulot

Yksi köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen suurimmista syistä on työttömyys tai pienet tulot. Köyhyysriskiaste oli vuonna 1998 selvaisissa kotitalouksissa elävillä henkilöillä, joissa kukaan työikäinen ei osallistunut työelämään 51 prosenttia, mikä on noin 2,3-kertainen luku niihin kotitalouksiin verrattuna, joissa vähintään yksi henkilö osallistuu työelämään.

Avainindikaattori

	EU 15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Työttömissä kotitalouksissa elävät henkilöt (Niiden ihmisten, jotka asuvat kotitalouksissa, joissa kukaan ei osallistu työelämään, osuus kaikista ihmisistä, jotka asuvat kotitalouksissa, joissa vähintään yksi henkilö kuuluu työvoimaan) 2000	4,5	4,5	:	4,7	4,2	5,1	5,5	6,6	5,0	0,9	1,1	2,4	1,2	:	:	3,9

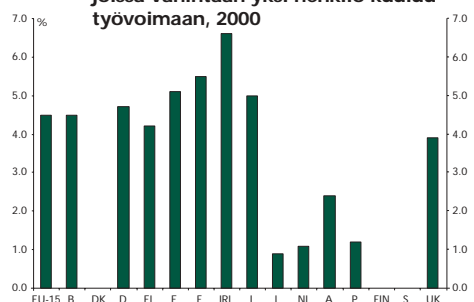
Lähde: Eurostat - Euroopan unionin työvoimatutkimus vuodelta 2000. Irlanti: v. 1997 tiedot

Niiden henkilöiden köyhyysriskiaste (%), jotka elävät kotitalouksissa, joissa elävistä työikäisistä ... työelämään, 1998

	EU-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
kukaan ei osallistu	51	50	25	56	41	52	55	63	45	:	:	45	49	28	:	49
jotkut - mutta eivät kaikki - osallistuvat	22	9	6	23	23	18	26	9	26	:	:	14	23	5	:	21
kaikki osallistuvat	5	2	2	3	12	6	5	3	4	:	:	6	13	3	:	7

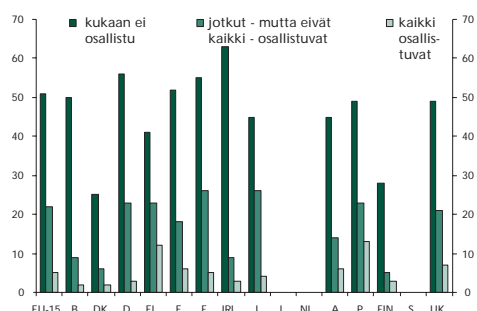
Lähde: Eurostat - Euroopan yhteisöjen kotitaloustiedustelu - ECHP-UDB -versio joulukuulta 2001. Suomi: v. 1997 tiedot.

Kuvio 28 Niiden ihmisten, jotka asuvat kotitalouksissa, joissa kukaan ei osallistu työelämään, osuus kaikista ihmisistä, jotka asuvat kotitalouksissa, joissa vähintään yksi henkilö kuuluu työvoimaan, 2000

Lähde: Eurostat - Euroopan unionin työvoimatutkimus

Kuvio 29 Niiden henkilöiden köyhyysriskiaste, jotka elävät kotitalouksissa, joissa elävistä työikäisistä ... työelämään vuonna 1998

Lähde: Eurostat - Euroopan yhteisöjen kotitaloustiedustelu - UDB-versio joulukuulta 2001

Naisten osallistuminen päätöksentekoon

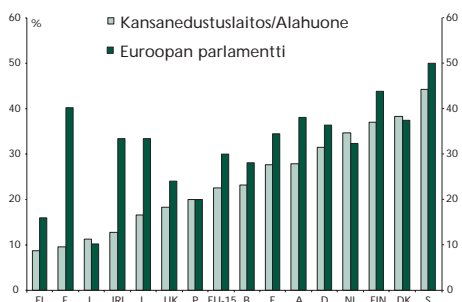
Naiset ovat vuodesta 1984 lähtien vahvistaneet jokaisissa vaaleissa edustustaan Euroopan parlamentissa, ja nykyään heitä on 30 prosenttia parlamentaariikoista. Naiset ovat silti edelleen aliedustettuina kaikkien jäsenvaltioiden kansanedustuslaitoksissa, ja heidän osuutensa vaihtelee Kreikan 9 prosentista Ruotsin 44 prosenttiin.

Avainindikaattori

	EU 15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Naisten osuus kansallisissa kansanedustuslaitoksissa (tai alahuoneissa) keväällä 2001	23	23	38	32	9	28	10	13	11	17	35	28	20	37	44	18
Naisten osuus Euroopan parlamentissa kesäkuun 1999 vaalien jälkeen	30	28	38	36	16	34	40	33	10	33	32	38	20	44	50	24
Naisten osuus kansallisissa hallituksissa keväällä 2001	25	22	43	39	13	18	29	22	14	29	36	31	10	39	50	33

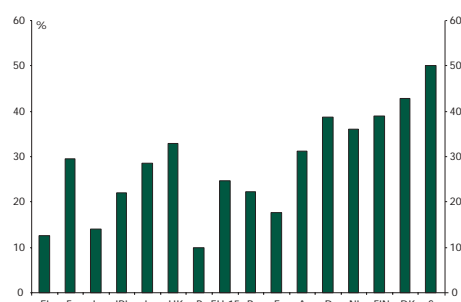
Lähde: Eurooppalainen tietokanta - naisten osallistuminen päätöksentekoon

Kuvio 30 Naisten osuus kansanedustuslaitoksissa vuonna 2001

Lähde: Eurooppalainen tietokanta - naisten osallistuminen päätöksentekoon

Kuvio 31 Naisten osuus kansallisissa hallituksissa keväällä 2001

Lähde: Eurooppalainen tietokanta - naisten osallistuminen päätöksentekoon

Naisten työllisyys

Miesten työllisyysaste kohosi EU:ssa vuosina 1995-2000 yli 2 prosenttiyksikköä. Naisten työllisyysaste kohosi kuitenkin samana aikana 4 prosenttiyksikköä, mikä pienensi sukupuolten välistä eroa työllisyyden alalla. Miesten työllisyysaste (72,5 %) on kuitenkin edelleen paljon korkeampi kuin naisten (54,0 %). Naisten työllisyysaste on korkein Pohjoismaissa, Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja Alankomaissa.

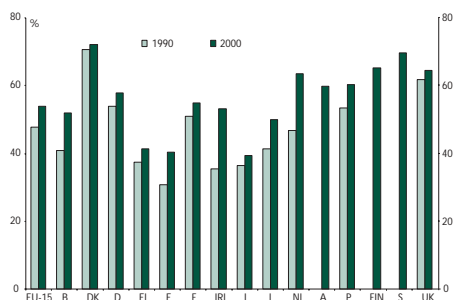
Avainindikaattori

	EU 15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Työllisyysaste (15-64-vuotiaat), 2000																
Naiset	54,0	51,5	71,6	57,1*	41,2	40,3	55,1	54,1	39,6	48,6*	63,6	59,5	60,3	64,3	69,3	64,8
Miehet	72,5	69,5	80,8	72,4*	71,1	69,7	69,1	76,2	67,9	74,5*	82,1	76,9	76,5	70,2	72,3	78,1

Saksa ja Luxemburg: v. 1999 tiedot.

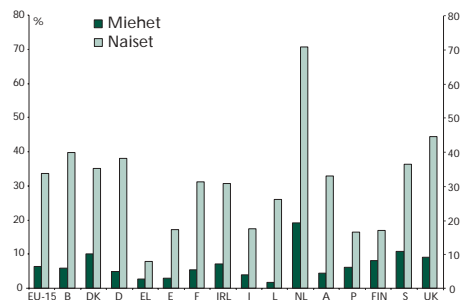
Lähde: Eurostat - Euroopan unionin työvoimatutkimukseen perustuvat vertailukelpoiset arviot

Kuvio 32 Naisten työllisyysaste (15-64-vuotiaat), 1990 ja 2000

Lähde: Eurostat - Euroopan unionin työvoimatutkimukseen perustuvat vertailukelpoiset arviot

Kuvio 33 Osa-aikatyötä tekevien henkilöiden osuus sukupuolen mukaan, 2000

Lähde: Eurostat - Euroopan unionin työvoimatutkimus

Miesten ja naisten ansiotulot

Arvioiden mukaan naisten keskimääräinen tuntiansio (brutto) oli EU:ssa vuonna 1998 noin 16 prosenttia vähemmän kuin miesten keskimääräinen tuntiansio (brutto). Niiden välinen ero on pienin Portugalissa, Belgiassa, Italiassa ja Tanskassa. Ero pienenee koko ajan, mutta hitaasti. Tämä ero voidaan osittain selittää, mutta todennäköisesti palkanmaksussa harjoitetaan edelleen myös "puhtaasti" sukupuoleen perustuvaa syrjintää.

Avainindikaattori

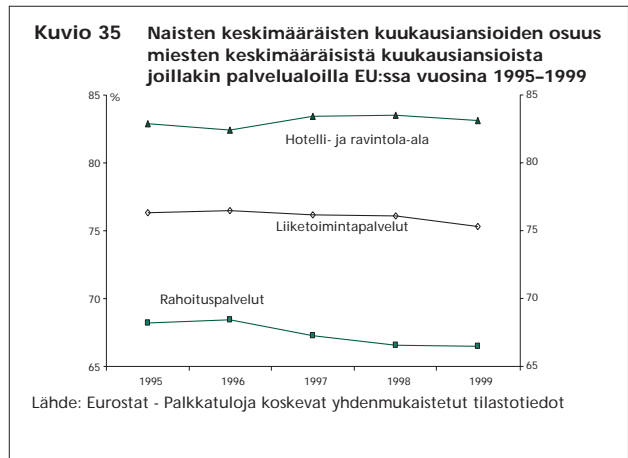
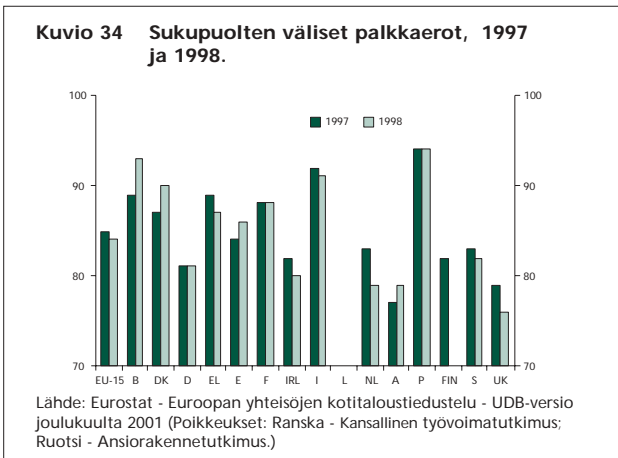
	EU 15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Sukupuolten väliset palkkaerot (naisten keskimääräisen tuntiansion (brutto) osuus miesten keskimääräisestä tuntiansiosta (brutto); otos koostuu kaikista 16–64-vuotiaista palkkaista työntekijöistä, jotka työskentelevät vähintään 15 tuntia viikossa.)																
1998	84	93	90	81	87	86	88	80	91	:	79	79	94	:	82	76
1997	85	89	87	81	89	84	88	82	92	:	83	77	94	82	83	79
1996	84	89	85	79	85	87	87	81	91	83	81	80	94	83	83	75
1995	83	88	85	79	83	86	87	81	92	82	79	78	95	:	85	74
1994	83	87	89	79	87	90	87	81	92	83	77	:	90	:	84	72

Lähde: Eurostat - Euroopan yhteisöjen kotitaloustiedustelu - EHCP-UDB-versio joulukuulta 2001 (Poikkeukset: Ranska - Kansallinen työvoimatutkimus; Ruotsi - Ansiorakennetutkimus.)

Naisten keskimääräisten kuukausiansioiden osuus miesten keskimääräisistä kuukausiansioista joillakin palvelualoilla EU:ssa

	1995	1996	1997	1998	1999
Rahoituspalvelut	68,2	68,4	67,3	66,6	66,5
Hotelli- ja ravintola-ala	82,9	82,4	83,4	83,5	83,1
Liiketoimintapalvelut	75,4	76,2	75,1	75,6	75,5

Lähde: Eurostat - 1) Palkkatuloja koskevat yhdenmukaistetut tilastotiedot v. 1999, 2) ansiorakennetta koskevat tilastotiedot v. 1995. Palveluja koskevien tietojen kattavuus vaihtelee maittain.

Elinajanodotteet ja terveen elinajan odotteet

Elinajanodote pitenee ja on nyt naisilla 81 ja miehillä 75 vuotta. Naiset elävät miehiä pitempään kaikissa jäsenvaltioissa. Koko EU:ssa naiset saavuttavat keskimäärin 66 vuoden iän ja miehet 63 vuoden iän ennen toimintarajoitteiden ilmaantumista.

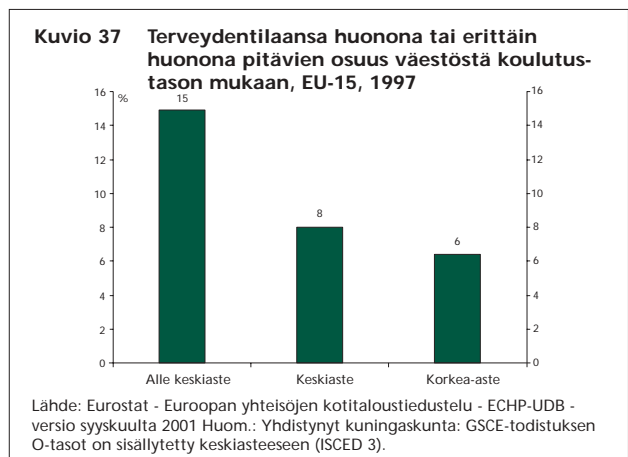
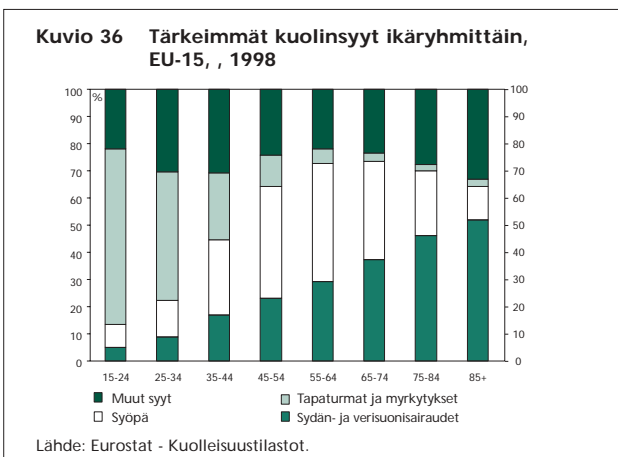
Avainindikaattori

	EU-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Elinajanodote syntyessä, 1999																
Miehet	74,6	74,3	74,0	74,5	75,5	75,3	74,9	73,5	75,5	73,7	75,2	74,4	71,7	73,7	77,1	74,8
Naiset	80,9	80,5	78,8	80,6	80,6	82,5	82,3	79,1	81,8	80,5	80,5	80,9	78,9	81,0	81,9	79,7

Elinajanodote ilman toimintarajoitteisuutta (syntyessä), 1996

Miehet	63	65	62	63	67	65	60	64	67	61	63	62	59	56	:	61
Naiset	66	69	62	69	70	68	63	67	70	64	63	66	61	59	:	62

Lähde: Eurostat - Kuolleisuustilastot ja Euroopan yhteisöjen kotitaloustiedustelu

Tapaturmat ja työhön liittyvät terveysongelmat

Vuonna 1998 noin 4,1 prosenttia työntekijöistä joutui EU:ssa sellaisen työtapaturman uhriksi, joka vaati yli kolmen päivän poissaolon työpaikalta, ja 6,4 prosenttia joutui sellaisen työtapaturman uhriksi, joka vaati korkeintaan kolmen päivän poissaolon tai ei vaatinut poissaoloa lainkaan. Vuodesta 1994 lähtien yli kolmen päivän poissaolon vaatineiden työtapaturmien lukumäärä väheni 10 prosenttia (indeksi-arvo: vuonna 1994 = 100 ja vuonna 1998 = 90). Vuosina 1998 ja 1999 5,4 prosenttia työntekijöistä kärsi työhön liittyistä terveysongelmista. Joka vuosi menetetään noin 500 miljoonaa työpäivää työtapaturmien (150 miljoonaa menetettyä työpäivää) ja työhön liittyvien terveysongelmien (350 miljoonaa menetettyä työpäivää) johdosta. Tieliikennekuolemat ovat vähentyneet 44 prosenttia vuodesta 1970, mutta tieliikenteessä menehtyi EU:ssa vielä vuonna 2000 yli 40 000 ihmistä.

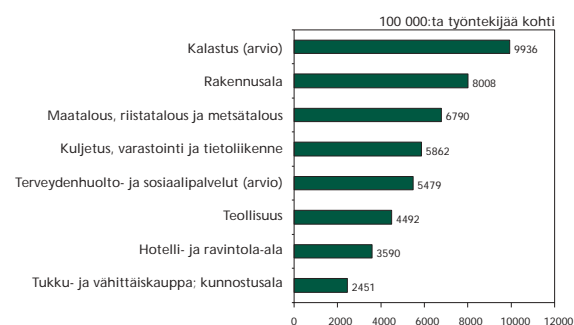
Avainindikaattori

	EU-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Työn laatu (vakavat työtapaturmat) .eEiintyvyyteen (100 000 työntekijää kohti) perustuvaindeksi kuvaa yli kolmen päivän poissaoloon johtaneita työtapaturmia, 1998 - vuoden 1994 indeksi = 100 (1)																
Yhteensä	90	116	121	89	79	115	89	96	88	105	91	93	93	88	118	79
18-24-vuotiaat	74	137	111	97	64	118	97	100	94	110	96	115	:	94	111	74
45-54-vuotiaat	97	132	130	98	78	111	88	90	82	107	92	92	:	95	108	73

1) Poikkeuksena Irlanti ja Itävalta: vuoden 1996 indeksi = 100.

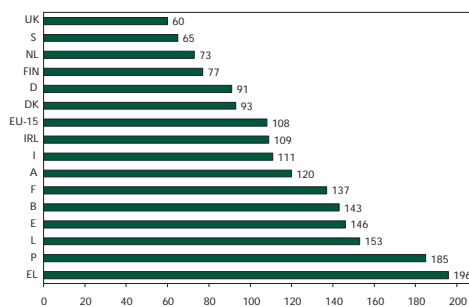
Lähde: Eurostat - Euroopan työtapaturmatilastot (ESAW)

Kuvio 38 Työtapaturmat toimialan mukaan, EU-15, 1998

Lähde: Eurostat - Euroopan tapaturmatilastot (ESAW)

Kuvio 39 Tieliikennekuolemien lukumäärä miljoonaa henkeä kohti, 2000

Lähde: Eurostat - Liikennetilastot.

GR, IRL, I ja L: arviot perustuvat kansallisiin lähteisiin.

Sosiaaliset avainindikaattorit jäsenvaltioittain

N°	Avainindikaattori	Yksikkö	Vuosi	EU-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
3	Vanhushuoltosuhde	%	2000	24	26	22	24	26	25	24	17	27	21	20	23	23	22	27	24
4	Vuosittainen nettomuuttoluku	Tuhatta henkeä kohti	2000	2,0	1,6	1,8	2,5	2,1	1,0	0,8	5,3	2,0	10,9	2,8	2,4	1,0	0,7	1,5	2,8
5	Kouluttautumisen varhain lopettavat, jotka eivät ole yleissivistävässä tai ammatillisessa jatkokoulutuksessa	%	2000	20*	12	12	15	17	28	13	19*	29	17	17	11*	43	10	8	:
6	Elinikäinen oppiminen (aikuisten osallistuminen koulutukseen)	%	2000	8	7	21	5	1	5	3*	5*	5	5	16	8*	3*	20	22	21
7	Työllisyysaste	%	2000	63,2	60,5	76,3	64,8*	55,7	54,8	62,0	65,2	53,7	61,7*	72,9	68,2	68,3	67,3	70,8	71,5
8	Iäkkäiden työntekijöiden työllisyysaste	%	2000	37,5	25,0	54,6	37,4	39,0	36,6	29,3	45,1	27,3	27,2	37,9	29,2	51,7	41,2	64,3	50,5
9	Työttömyysaste	%	2000	8,2	7,0	4,7	7,9	11,1	14,1	9,5	4,2	10,5	2,4	3,0	3,7	4,1	9,8	5,9	5,5
10	Nuorisotyöttömyys/väestö	%	2000	7,8	6,5	5,3	4,6	11,3	11,4	7,1	3,3	11,8	2,5	4,0	2,9	4,2	11,1	5,5	8,3
11	Pitkäaikaistyöttömyysaste	%	2000	3,6	3,8	1,0	4,4	6,1	5,9	3,7	1,6	6,3	0,7	0,8	1,0	1,6	2,8	1,7	1,5
12	Sosiaalisen suojelun menot osuutena BKT:stä	%	1999	27,6	28,2	29,4	29,6	25,5	20,0	30,3	14,7	25,3	21,9	28,1	28,6	22,9	26,7	32,9	26,9
13	Vanhuus- ja perhe-eläke-etuuskien osuus kaikista sosiaalietuuksista	%	1999	46,0	43,0	38,0	42,1	50,7	46,2	44,2	25,2	64,0	41,4	41,5	47,4	43,7	35,1	39,5	46,1
14	Tulonjako (S80/S20-suhde)	Suhdeluku	1998	5,4	5,8	2,7	4,8	6,5	6,8	4,7	5,3	5,9	4,6	4,4	3,8	7,2	3,0	3,4	5,7
15a	Köyhyysriskiaste ennen sosiaalisia tulonsiirtoja	%	1998	26	28	26	24	23	25	28	33	23	26	21	25	27	37	30	33
15b	Köyhyysriskiaste sosiaalisten tulonsiirtojen jälkeen	%	1998	18	16	9	16	22	19	18	17	20	12	12	13	20	8	10	21
16	Työttömissä kotitalouksissa elävät henkilöt	%	2000	4,5	4,5	:	4,7	4,2	5,1	5,5	6,6	5,0	0,9	1,1	2,4	1,2	:	:	3,9
17	Naisten osuus kansallisissa kansanedustuslaitoksissa	%	2001	23	23	38	32	9	28	10	13	11	17	35	28	20	37	44	18
18	Naisten työllisyysaste	%	2000	54,0	51,5	71,6	57,1*	41,2	40,3	55,1	54,1	39,6	48,6*	63,6	59,5	60,3	64,3	69,3	64,8
19	Sukupuolten väliset palkkaerot	%	1998	84	93	90	81	87	86	88	80	91	83*	79	79	94	82*	82	76
20a	Elinajanodote syntyessä - miehet	Vuotta	1999	74,6	74,3	74,0	74,5	75,5	75,3	74,9	73,5	75,5	73,7	75,2	74,4	71,7	73,7	77,1	74,8
20b	Elinajanodote syntyessä - naiset	Vuotta	1999	80,9	80,5	78,8	80,6	80,6	82,5	82,3	79,1	81,8	80,5	80,5	80,9	78,9	81,0	81,9	79,7
20c	Elinajanodote ilman toimintarajoitteisuutta (syntyessä) - miehet	Vuotta	1996	63	65	62	63	67	65	60	64	67	61	63	62	59	56	:	61
20d	Elinajanodote ilman toimintarajoitteisuutta (syntyessä) - naiset	Vuotta	1996	66	69	62	69	70	68	63	67	70	64	63	66	61	59	:	62
21	Työn laatu (vakavat työtapaturmat)	Indeksiarvo (1994 = 100)	1998	90	116	121	89	79	115	89	96*	88	105	91	93*	93	88	118	79

* = Ks. huomautukset vastaavan otsikon tekstissä. Luku voi olla eri vuodelta tai sitä voi koskea jokin muu rajoitus.

Avainindikaattoreiden lukuohjeet

- 65-vuotta täyttäneiden määrä vuonna 2000 oli koko EU:ssa 24 % työikäisestä väestöstä (15–64-vuotta).
- EU:n nettomuuttoaste vuonna 2000 oli 2,0 tuhatta asukasta kohti.
- 18–24-vuotiaista 20 % jätti EU:ssa vuonna 2000 koulujärjestelmän alhaisemman kuin keskiasteen koulutuksen saaneena.
- Koko EU:ssa 8 % 25–64-vuotiaista osallistui vuonna 2000 koulutukseen (kyselyä edeltäneiden neljän viikon aikana).
- 63,2 % kaikista EU:n 15–64-vuotiaista osallistui työelämään vuonna 2000.
- 37,5 % kaikista EU:n 55–64 vuotiaista osallistui työelämään vuonna 2000.
- 8,2 % EU:n työvoimasta (työssäkävistä ja työnhakijoista) oli vuonna 2000 työttömänä.
- 7,8 % EU:n kaikista 15–24-vuotiaista oli työttömänä vuonna 2000.
- 3,6 % EU:n työvoimasta (työssäkävistä ja työnhakijoista) oli vuonna 2000 ollut työttömänä vähintään vuoden.
- Vuonna 1999 EU:n sosiaalisen suojelun menot olivat 27,6 % BKT:stä.
- Vanhuus- ja perhe-eläke-etuudet muodostivat koko EU:ssa suurimman osuuden sosiaalisen suojelun menoista (46,0 % kokonaistuuksista vuonna 1999).
- Koko EU:ssa väestön köyhin viidennes sai ansaita vain 8 % kokonaistuloista vuonna 1998, kun rikkain viidennes ansaita 39 % kokonaistuloista eli 5,4-kertaisen määrän.
- Ottamatta huomioon sosiaalisia tulonsiirtoja 26 % EU:n väestöstä olisi elänyt köyhyysrajan alapuolella vuonna 1998.
- Sosiaaliset tulonsiirrot huomioon ottaen 18 % EU:n väestöstä eli tosiasiaa köyhyysrajan alapuolella vuonna 1998.
- Koko EU:ssa 4,5 % henkilöistä, jotka elivät kotitalouksissa, joissa elävistä henkilöistä vähintään yksi kuului työvoimaan, eli vuonna 2000 työttömissä kotitalouksissa eli sellaisissa kotitalouksissa, joissa elävistä henkilöistä kukaan ei osallistunut työelämään.
- Koko EU:ssa naisten osuus kansallisissa kansanedustuslaitoksissa oli 23 % vuonna 2001.
- EU:n kaikista 15–64-vuotiaista naisista 54,0 % osallistui työelämään vuonna 2000.
- Koko EU:ssa naisten keskimääräinen tuntiansio (brutto) oli 84 % miesten keskimääräisestä tuntiansiosta (brutto) vuonna 1998. Väestö koostuu kaikista 16–64-vuotiaista palkatuista työntekijöistä, jotka työskentelevät vähintään 15 tuntia viikossa.
- Vuonna 1999 miesten keskimääräinen elinajanodote syntyessä oli EU:ssa 74,6 vuotta.
- Vuonna 1999 naisten keskimääräinen elinajanodote syntyessä oli EU:ssa 80,9 vuotta.
- Miehet saavuttavat EU:ssa keskimäärin 63 vuoden iän ilman toimintarajoitteisuutta (vuoden 1996 tiedot).
- Naiset saavuttavat EU:ssa keskimäärin 66 vuoden iän ilman toimintarajoitteisuutta (vuoden 1996 tiedot).
- Koko EU:ssa sattui vuonna 1998 (yli kolmen päivän poissaolon vaatineita) työtapaturmia 100 000 työntekijää kohti 10 % (100–10=90) vähemmän kuin vuonna 1994.

Eurostat Data Shop -verkosto

Belgique/ België

Eurostat Data Shop Bruxelles/Brussel
Planistat Belgique
Rue du Commerce 124
Handelsstraat 124
B-1000 Bruxelles/Brussel
Tel. (32-2) 234 67 50
Fax (32-2) 234 67 51
Sähköposti: datashop@planistat.be
<http://www.datashop.org/>

Puhutut kielet:
ES, DE, EN, FR

France

INSEE Info service
Eurostat Data Shop
195, rue de Bercy
Tour Gamma A
F-75582 Paris Cedex 12
Tel. (33) 1 53 17 88 44
Fax (33) 1 53 17 88 22
Sähköposti: datashop@insee.fr
MIDAS-NET -hankkeen jäsen

Puhutut kielet:
FR

Danmark

DANMARKS STATISTIK
Bibliotek og Information
Eurostat Data Shop
Sejrøgade 11
DK-2100 København Ø
Tlf. (45) 39 17 30 30
Fax (45) 39 17 30 03
Sähköposti: bib@dst.dk
<http://www.dst.dk/bibliotek>

Puhutut kielet:
DA, EN

Italia - Roma

ISTAT
Centro di informazione statistica
— Sede di Roma
Eurostat Data Shop
Via Cesare Balbo, 11a
I-00184 Roma
Tel. (39) 06 46 73 31 02/06
Fax (39) 06 46 73 31 01/07
Sähköposti: dipdiff@istat.it
MIDAS-NET -hankkeen jäsen

Puhutut kielet:
IT

Deutschland

Statistisches Bundesamt
Eurostat Data Shop Berlin
Otto-Braun-Straße 70-72
(Eingang: Karl-Marx-Allee)
D-10178 Berlin
Tel. (49) 1888-644 94 27/28
Fax (49) 1888-644 94 30
Sähköposti: datashop@destatis.de
<http://www.eu-datashop.de/>

Puhutut kielet:
DE, EN

Italia - Milano

ISTAT
Ufficio regionale per la Lombardia
Eurostat Data Shop
Via Fieno, 3
I-20123 Milano
Tel. (39) 02 80 61 32 460
Fax (39) 02 80 61 32 304
Sähköposti: mileuro@tin.it
MIDAS-NET -hankkeen jäsen

Puhutut kielet:
IT

España

INE
Eurostat Data Shop
Paseo de la Castellana, 183
Oficina 011
Entrada por Estébanez Calderón
E-28046 Madrid
Tel. (34) 91 583 91 67
Fax (34) 91 579 71 20
Sähköposti: datashop.eurostat@ine.es
<http://www.datashop.org/>
MIDAS-NET -hankkeen jäsen

Puhutut kielet:
ES, EN, FR

Luxembourg

Eurostat Data Shop Luxembourg
BP 453
L-2014 Luxembourg
4, rue Alphonse Weicker
L-2721 Luxembourg
Tél. (352) 43 35-2251
Fax (352) 43 35-22221
Sähköposti: dslux@eurostat.datashop.lu
<http://www.datashop.org/>
MIDAS-NET -hankkeen jäsen

Puhutut kielet:
ES, DE, EN, FR, IT

Nederland	<p>STATISTICS NETHERLANDS Eurostat Data Shop — Voorburg Postbus 4000 2270 JM Voorburg Nederland Tel. (31-70) 337 49 00 Fax (31-70) 337 59 84 Sähköposti: datashop@cbs.nl</p> <p>Puhutut kielet: EN, NL</p>	United Kingdom	<p>Eurostat Data Shop Office for National Statistics Room 1.015 Cardiff Road Newport South Wales NP10 8XG UK Tel: (44) 1633 813369 Fax: (44) 1633 813333 Sähköposti: eurostat.datashop@ons.gov.uk</p> <p>Puhutut kielet: EN</p>
Portugal	<p>Eurostat Data Shop Lisboa INE/Serviço de Difusão Av. António José de Almeida, 2 P-1000-043 Lisboa Tel. (351) 21 842 61 00 Fax (351) 21 842 63 64 Sähköposti: data.shop@ine.pt</p> <p>Puhutut kielet: EN, FR, PT</p>	Norge	<p>Statistics Norway Library and Information Centre Eurostat Data Shop Kongens gate 6 Boks 8131 Dep. N-0033 Oslo Tel. (47) 21 09 46 42/43 Fax (47) 21 09 45 04 Sähköposti: Datashop@ssb.no</p> <p>Puhutut kielet: EN, NO</p>
Suomi/Finland	<p>STATISTICS FINLAND Eurostat DataShop Helsinki Tilastokirjasto PL 2B FIN-00022 Tilastokeskus Työpajakatu 13 B, 2. kerros, Helsinki P. (358-9) 17 34 22 21 F. (358-9) 17 34 22 79 Sähköposti: datashop@stat.fi http://tilastokeskus.fi/tk/kk/datashop/</p> <p>Puhutut kielet: EN, FI, SV</p>	Schweiz/ Suisse/ Svizzera	<p>Statistisches Amt des Kantons Zürich Eurostat Data Shop Bleicherweg 5 CH-8090 Zürich Tel. (41-1) 225 12 12 Fax (41-1) 225 12 99 Sähköposti: datashop@statistik.zh.ch http://www.statistik.zh.ch</p> <p>Puhutut kielet: DE, EN</p>
Sverige	<p>STATISTICS SWEDEN Information service Eurostat Data Shop Karlavägen 100 Box 24 300 S-104 51 Stockholm Tfn (46-8) 50 69 48 01 Fax (46-8) 50 69 48 99 E-post: infoservice@scb.se http://www.scb.se/info/datashop/eudatashop.asp</p> <p>Puhutut kielet: EN, SV</p>	USA	<p>HAVER ANALYTICS Eurostat Data Shop 60 East 42nd Street Suite 3310 New York, NY 10165 Tel. (1-212) 986 93 00 Fax (1-212) 986 69 81 Sähköposti: eurodata@haver.com</p> <p>Puhutut kielet: EN</p>

Eurostatin kotisivu
www.europa.eu.int/comm/eurostat/
 sisältää Eurostat data shop -verkoston
 päivitetyn luettelon